

Varpu Asiala

Kulttuuriharrastusten tuottaminen kouluympäristössä

Kulttuuriharrastustoimijoiden kokemuksia
Harrastamisen Suomen mallin pilottivaiheesta

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Kulttuurituottaja, YAMK

Kulttuurituotannon tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

19.11.2021

Tiivistelmä

Tekijä(t):	Varpu Asiala
Otsikko:	Kulttuuriharrastusten tuottaminen kouluympäristössä – Kulttuuriharrastustoimijoiden kokemuksia Harrastamisen Suomen mallin pilottivaihe
Sivumäärä:	44 sivua + 2 liitettä
Aika:	19.11.2021
Tutkinto:	Kulttuurituottaja YAMK
Tutkinto-ohjelma:	Kulttuurituotannon tutkinto-ohjelma
Ohjaaja:	Tuntiopettaja Eeva-Katri Ahola

Opinnäytetyö käsittelee harrastustoiminnan tuottamista kouluympäristössä yleensä ja Harrastamisen Suomen mallin pilottivaiheessa keväällä 2021 kulttuuriharrastustoimijoiden näkökulmasta. Harrastamisen Suomen malli on opetus- ja kulttuuriministeriön hanke, jossa mahdollistetaan maksuttomia ja mieluisia harrastustunteja lapsille ja nuorilla koulupäivän yhteyteen. Tavoitteena on lasten ja nuorten hyvinvoinnin lisääminen. Harrastamisen Suomen mallin koordinoinnista vastaavat kunnat. Hankkeen pilottivaihetta toteutettiin kouluissa kevätlukukaudella 2021. Työn tilaajana toimi opetus- ja kulttuuriministeriö.

Opinnäytetyön tavoitteena on lisätä Harrastamisen Suomen mallin tietopohjaa sekä kerätä kulttuuriharrastustoimijoiden kokemuksia harrastustoiminnan tuottamisesta kouluympäristössä ja Harrastamisen Suomen mallin pilottivaiheessa. Opinnäytetyöhön on hankittu aineistoa haastattelemalla 11 kulttuuriharrastustoimijaa ja toteuttamalla kuntien harrastuskoordinaattoreille keskustelutilaisuus kevään 2021 aikana. Lisäksi on seurattu Harrastamisen Suomen mallista kirjoitettuja artikkeleita ja osallistuttu aiheesta järjestettyihin webinaareihin.

Harrastustoimintaa toteutetaan kouluympäristössä monilla eri tavoilla kunta- ja koulukohtaisesti sekä lajien erilaiset tarpeet huomioon ottaen. Tästä syystä harrastustoiminnan toteutuksen on oltava joustavat. Harrastamisen Suomen mallin pilottivaiheen toteutukseen vaikutti koronapandemian aiheuttamat rajoitukset ja toimintaa ei päästy toteuttamaan kouluissa suunnitellussa aikataulussa.

Harrastusmahdollisuuksien saavutettavuuden parantamisen eteen tehtävä pitkäjänteinen työ on tärkeää. Nähtäväksi jää saako Harrastamisen Suomen malli mahdollisuuden kehittyä ja juurtua osaksi lasten ja nuorten koulupäiviä.

Avainsanat:	Harrastaminen, Harrastusten tuottaminen kouluympäristössä, Harrastamisen Suomen malli
-------------	--

Abstract

Author(s): Varpu Asiala
Title: Culture activity management in school environment
– Experiences from culture activity actors at the pilot stage
of the Finnish model
Number of Pages: 44 pages + 2 appendices
Date: 19 November 2021

Degree: Master of Culture and Arts
Degree Programme: Cultural Management
Instructor: Eeva-Katri Ahola (Hourly-paid teacher)

The aim of this thesis is to examine the production and management of leisure activities in a school context in general and specifically within the pilot stage of the Finnish model in spring 2021 from a cultural activities management perspective. The Finnish model is a Ministry of Education and Culture led project to ensure all children and young people to have enjoyable and free of charge leisure activity in connection with their school day. The aspiration is to increase the wellbeing of children and young people. The coordination responsibility of the Finnish model falls under the municipalities in co-operation with third sector actors in leisure activities. The pilot stage of the project is carried out in schools in spring 2021. This thesis is commissioned by the Finnish Ministry of Education and Culture.

The purpose of this study is to enlarge the Finnish model knowledge base, as well as to assemble an overview from actors providing cultural activities in school environment of both their pre-Finnish model and pilot stage experiences and practices. As part of the study, a discussion session was organized in spring 2021. In addition, the analyzed material was further compiled by interviewing 11 cultural activity actors. Supplemental data was collected by monitoring public discussion and media coverage on the Finnish model and by participating in webinars on the subject.

Different municipalities and schools organize leisure activities at school environments in numerous ways, and when distinct needs of individual disciplines are considered, the organizational and operational structures of leisure activities must be flexible. The implementation of the pilot stage of the Finnish model was hindered by the national effects of the COVID-19 pandemic: the restrictions stopped the planned activities from actualizing. To improve the accessibility of leisure activities long-term advocating work is essential. It remains to be seen whether the Finnish model will get to fulfil its potential of developing to be a natural part of children and young people's school days.

Keywords: Leisure activities, Hobby activities, Production of leisure activities, Leisure activity management, The Finnish model
Keyword

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Harrastaminen kouluympäristössä	3
2.1	Harrastuksen tuottaminen	6
2.2	Harrastamisen Suomen malli – tavoitteet, lähtökohdat ja toiveet	7
2.2.1	Harrastamisen Suomen mallin lähtökohdat	8
2.2.2	Lasten ja nuorten toiveet	12
2.3	Harrastamisen Suomen mallin toteutus	13
3	Opetus- ja kulttuuriministeriö	15
4	Opinnäytetyön kysymykset	15
5	Opinnäytetyön aineisto	16
5.1	Lähestymistapa ja aineistonkeruuprosessi	16
5.2	Asiantuntijahaastattelut ja ryhmäkeskustelu	18
5.3	Muu aineiston keruu	20
6	Kulttuuriharrastustoimijoiden kokemuksia harrastustoiminnan toteuttamisesta kouluympäristössä	20
6.1	Haastateltujen kulttuuriharrastustoimijoiden taustat	21
6.1.1	Harrastustoiminnan sopimisen käytännöt vaihtelevia	24
6.1.2	Harrastustoiminnan ohjaajat ja opettajat	26
6.1.3	Harrastustoiminnan käytännön järjestelyt	28
6.2	Harrastustoiminnan koordinointi kouluympäristössä	30
6.2.1	Tiedotuksen ja viestinnän tasot ja toteutus	30
6.2.2	Vastuu- ja vakuutus kysymykset	32
6.2.3	Toiminnan arviointi ja palaute	33
6.3	Kokemukset harrastustoiminnasta ja ajatuksia tulevaisuudesta	35
6.4	Yhteenveto tuloksista	38
7	Kehitysehdotuksia Harrastamisen Suomen malliin	39
8	Pohdinta	43
	Lähteet	45
	Liitteet	49

1 Johdanto

Opinnäytetyö käsittelee kulttuuriharrastustoimijoiden harrastustoiminnan tuottamista kouluympäristössä yleensä sekä kokemuksia Harrastamisen Suomen mallin pilottivaiheesta keväällä 2021. Tavoitteena on ollut kartuttaa Harrastamisen Suomen mallin tietopohjaa, kerryttämällä lisätietoa mallin käytännön toteutuksesta kulttuuriharrastustoimijoiden näkökulmasta sekä kartoittaa pilottivaiheen onnistumisia, haasteita ja kehitysehdotuksia. Opinnäytetyössä etsitään vastausta kysymykseen, Miten kulttuuriharrastustoimijat Harrastamisen Suomen mallia toteuttavat?

Keskiössä Harrastamisen Suomen mallissa ovat oppilaiden omat toiveet harrastuksista ja niiden toteuttaminen koulupäivän yhteydessä oppilaille maksuttomasti. Opinnäytetyössä keskitytään kulttuuriharrastustoimijoiden toimitapoihin harrastustoimintaa kouluihin vietäessä ja yhteistyöstä kuntien kanssa. Harrastamisen Suomen malli ottaa keväällä 2021 vasta ensiaskeliaan ja sen koordinoinnissa kunnissa, yhdistyksissä ja järjestöissä toimivat mukana myös monet kuntien kulttuurituottajat. Aihe koskettaa suurta osaa suomalaisista lapsista ja nuorista, joten aiheen tarkastelu mahdollisimman monista näkökulmista ja jatkuva kehittäminen on tärkeää.

Suurin osa ihmisistä harrastaa jotain elämänsä aikana ja harrastaminen voi tarkoittaa eri ihmisille eri asioita. Kokoontuminen yhdessä samasta asiasta kiinnostuneiden kanssa innostuneen ohjaajan johdolla tai omaehtoisesti johonkin asiaan paneutuminen, voi tuoda sisältöä ja olla todella tärkeä osa elämää. Kehittyminen, kasvaminen ja oppiminen tapahtuvat kuin itsestään, kun motivaatio tekemiseen kumpuaa omasta kiinnostuksesta.

Kehitystyön tilaajana toimii opetus- ja kulttuuriministeriö, jonka vastuulla on ollut suunnitella ja tehdä linjaukset sekä kehittää Harrastamisen Suomen mallia. Opetus- ja kulttuuriministeriössä on ollut monia hankkeita ja työryhmiä

kehittämässä harrastamisen mahdollisuuksia, tasapuolisuutta ja saavutettavuutta jo vuosien ajan viimeisimpänä Harrastamisen Suomen malli.

Harrastamisen Suomen mallin kehitystyön tietopohjana on käytetty harrastamisesta kouluissa löytyviä julkaisuja, artikkeleita ja tutkimustietoa sekä lisäksi on tarkasteltu Harrastamisen Suomen mallin lähtökohtia ja toteutuksen reunaehdoja. Kehitystyön menetelminä ovat keväällä 2021 toteutetut haastattelut yhdelletoista eri alojen ja alueiden kulttuuriharrastustoimijoille sekä kymmenelle Harrastamisen Suomen mallin kuntakoordinaattorin kanssa toteutettu ryhmäkeskustelutilaisuus. Pilottivaiheessa keväällä 2021 Harrastamisen Suomen mallissa on mukana 117 kuntaa.

Mukaan valikoitujen harrastustoimijoiden toimintamalleja on kartoitettu yhteistyön näkökulmasta valtakunnallisella tasolla etänä toteutettujen teemahaastattelujen avulla. Haastattelut teemoitettiin avustushakemuksessa määriteltujen toiminnan kriteerien sekä Marjo Kenttälän ja Katriina Suomin toimittaman Koulu harrastuspaikkana (2005) julkaisun teemojen pohjalta. Haastatteluista esiinnousseista asioista on koottu kehitysehdotuksia Harrastamisen Suomen mallin toteutukseen.

Koronavirusepidemia on vaikuttanut Harrastamisen Suomen mallin pilotin toteutukseen ja myös opinnäytetyön etenemiseen. Pilotti vaiheessa haasteena Harrastamisen Suomen mallin toteutuksessa on ollut, että koulun ulkopuolisia ohjaajia ei ole voitu monilla alueilla päästää kouluihin ohjaamaan harrastuksia ja koululuokkien oppilaita ei ole voinut yhdistää koulujen harrastusryhmissä. Alun perin opinnäytetyön ajatuksena oli löytää kehitystyön tilaajaksi kunta, jossa pilotoidaan Harrastamisen Suomen mallia ja kehittää kunnalle kouluissa tapahtuvien työpajojen avulla työkaluja Suomen mallin toteutukseen. Jo alkukevästä kävi kuitenkin selväksi, että kouluihin ei välttämättä voida ottaa ulkopuolisia ohjaajia, jolloin opinnäytettä ei voitu toteuttaa työpajojen avulla. Onneksi opetus- ja kulttuuriministeriö lähti mukaan opinnäytetyön tilaajaksi, ja opinnäytetyön lähtökohdat pysyivät samana kuin alun perin, vaikka katsontakanta muuttui laajemmaksi.

Itse olen toiminut apulaisrehtorina taiteen perusopetusta antavassa tanssiopistossa noin kymmenen vuoden ajan. Tanssiopiston apulaisrehtorin työni yhtenä vastuualueena on ollut toteuttaa elämyspolku- ja kerhotunteja tanssin osalta kouluissa yhteistyössä toimialueen kuntien kanssa. Tämä kokemus on herättänyt kiinnostuksen harrastustoiminnan levittäytymisestä kouluihin ja harrastusmahdollisuuksien saavutettavuuden lisäämisestä. Kokemus on tuonut esiin myös toimintaan liittyviä haasteita. Tärkeältä itselleni tuntuu, että mielekkäitä harrastusmahdollisuuksia olisi tarjolla kaikille halukkaille lapsille ja nuorille, tämä sama ajatus on Suomen mallin keskiössä.

2 Harrastaminen kouluympäristössä

Tässä opinnäytetyössä keskitytään peruskouluun kulttuuriharrastusten toteutuspaikkana ja kohderyhmänä ovat peruskouluikäiset lapset ja nuoret. Opetus- ja kulttuuriministeriön harrastamisen edistämisen työryhmän mukaan koulu on avainroolissa, jotta jokaiselle lapselle ja nuorelle voidaan taata mahdollisuus harrastamiseen (Suomen Olympiakomitea, Matalan kynnyksen kerho- ja harrastustoiminnan rahoitusopas. 2019).

Harrastamisen käsite voidaan ymmärtää monella eri tavalla kokijan näkökulmasta riippuen. Toiset mieltävät harrastamiseksi vain jonkin organisaation järjestämän ja ohjaajan vetämän toiminnan esimerkiksi tanssitunneilla käymisen. Joillekin harrastaminen voi olla itsenäisesti asiaan perehtymistä kuten lukemista, toiset taas kokevat harrastavansa tekemällä vapaaehtoistyötä muutaman kerran vuodessa. Voidaankin ajatella, että harrastamisen käsite määräytyy siis sen mukaan, miten harrastaja itse määrittelee harrastamisen.

Opetus- ja kulttuuriministeriön raportissa Jokaiselle lapselle ja nuorelle mahdollisuus harrastukseen (OKM 2017), on määritelty harrastaminen seuraavasti.

”Harrastaminen voi olla ohjattua tai omatoimista, ryhmässä tai itsekseen tapahtuvaa harrastamista. Usein harrastamisessa yhdistyy yhteisöllinen toiminta ja omatoiminen harrastaminen. Nuorten omatoimiseen harrastamiseen kuuluvat myös vapaaehtoistoiminta sekä tapahtumien ja projektien järjestäminen.”

Tässä opinnäytetyössä keskitytään harrastustoimintaan, jonka tarkoituksena on tarjota kaikille lapsille ja nuorille harrastusmahdollisuuksia koulupäivän yhteydessä ja osallistumisen mahdollisimman matalalla kynnyksellä ja toiminnan tavoitteena on lasten ja nuorten hyvinvoinnin lisääminen.

Opinnäytetyössä harrastustoiminnasta erillään on tavoitteellinen kilpaurheilu ja taiteen perusopetus, joiden ohjaajat ja opettajat voivat kuitenkin olla mukana toteuttamassa Harrastamisen Suomen mallia kouluissa.

Laadukas vapaa-ajan toiminta harrastusten parissa tukee lasten ja nuorten kehitystä kokonaisvaltaisesti. Vapaa-ajan harrastukset antavat lapsille ja nuorille erilaisia kokemuksia onnistumisesta, ystävyysuhteiden kartuttamisesta, uusien asioiden ja taitojen oppimisesta sekä ohjaavat aikuiset voivat olla merkittävänä tukena kehitykselle. (Kenttälä & Suomu 2005, 5)

Peruskouluikäisten lasten ja nuorten harrastusmahdollisuuksien parantamiseen, varsinkin koulupäivän yhteydessä on kiinnitetty paljon huomiota valtiollisella tasolla. Valtion työryhmissä on tehty selvitystyötä viime vuosina. Esimerkkejä näistä ovat mm. Harrastamisen strategia (OKM 2019), Jokaiselle lapselle ja nuorelle mahdollisuus vähintään yhteen mieleiseen harrastukseen (OKM 2017) sekä Yhdenvertaiset mahdollisuudet harrastaa – painopisteenä harrastamisen hinta (OKM 2016). Näiden selvitysten pohjalta on tehty useampia opetus- ja kulttuuriministeriön hankkeita harrastusmahdollisuuksien lisäämiseksi koulupäivän yhteydessä mm. Liikkuva koulu (2009), Harrastustakuu (2017) sekä Valtakunnallinen harrastustunti-malli (2016).

Opetus- ja kulttuuriministeriön Harrastamisen strategiassa kerrotaan harrastamisen saavutettavuuden lisäämisen tavoitteista ja vaikutuksista seuraavasti:

”Jokaisella lapsella ja nuorella on aito mahdollisuus harrastukseen, joka tuottaa iloa ja merkityksellisyyttä elämään. Harrastamisen merkitys on tunnustettu laajasti. Koulu on entistä suositumpi ja monipuolisempi harrastamisen paikka. Lapset ja nuoret löytävät helposti itselleen mieluisan harrastuksen ja harrastaminen vastaa lasten ja nuorten odotuksia. Harrastuksissa lapsia ja nuoria osallistetaan toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen. Koulupäivän yhteydessä oleva harrastustoiminta on matalankynnyksen harrastamisen paikka. Harrastustoiminnassa ei esiinny kiusaamista eikä syrjintää. Valtionhallinnon avustusjärjestelmät ovat saumattomia, lasten ja nuorten harrastustoiminnan edistämiseksi on selvät päämäärät ja rahoituksella toteutetaan vaikuttavaa harrastustoimintaa. Kunnilla ja harrastustoiminnan järjestäjillä on luotu edellytykset harrastustoiminnan edistämiseksi.”

(OKM, Harrastamisen strategia 2019)

Kouluissa on myös ollut monenlaista kerhotoimintaa, osana monen peruskoululaisten arkea. Kerhotoiminnalla tarkoitetaan oppituntien ulkopuolella tapahtuvaa harrastustoimintaa. Perusopetuslaissa 47 pykälässä kerhotoiminnasta mainitaan seuraavasti: Peruskoulussa oppilaille voidaan järjestää kerhotoimintaa ja muuta opetukseen läheisesti liittyvää toimintaa (Perusopetuslaki 628/1998, 47 §). Peruskoulun opetussuunnitelman perusteissa, joiden pohjalta kunnat ja koulut rakentavat paikalliset opetussuunnitelmansa, mainitaan jo vuoden 2004 perusteissa kerhotoiminnan järjestäminen ja, että opetuksen järjestäjä päättää toiminnan järjestämisestä ja laajuudesta (OPH 2014, Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet).

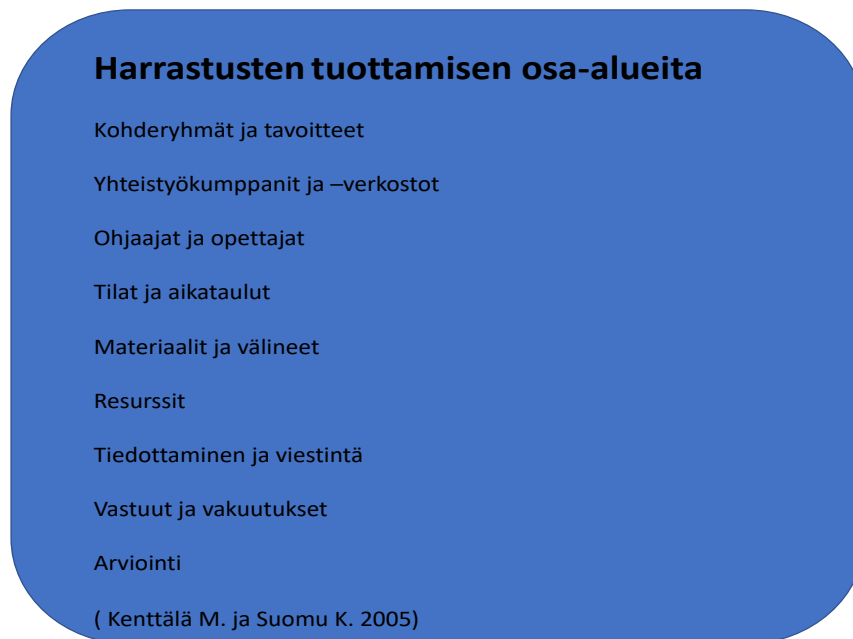
Harrastamisen sosiaaliset, terveys ja hyvinvointivaikutukset ovat nousseet keskiöön viime aikoina lasten ja nuorten harrastustoiminnasta puhuttaessa. Suomen itsenäistyttyä harrastamista vapaa-ajalla pidettiin merkittävänä lasten ja nuorten kasvun tukijana ja positiivisia vaikutuksia koettiin olevan varsinkin yhteistyökyvyn, yksilön toiminnanohjaustaitoihin ja sukupolvien välisen vuorovaikutuksen lisäämisessä. 1900-luvun alkupuolelle harrastamisen hyödyt nähtiin kansalaiskasvatuksen välineenä. Tänä päivänä korostuvat harrastamisen sosiaaliset, terveys- ja hyvinvointivaikutukset. Harrastaminen vapaa-ajalla on noussut keskiöön Suomen valtion nuorisopolitiikassa 2010-luvun lopulla. (Haanpää 2019, 7)

2.1 Harrastuksen tuottaminen

Ennen kuin ohjaaja tai opettaja pääsee lasten ja nuorten kanssa varsinaiseen harrastustoiminnan toteuttamiseen tarvitaan organisointia ja koordinointia. Harrastuksen tuottamisella tarkoitetaan tässä opinnäytetyössä kaikkea työtä, joka on tehty ennen kuin päästään varsinaiseen harrastustoiminnan toteutukseen.

Kenttälä ja Suomu ovat määritelleet kirjassaan Koulu harrastuspaikkana seuraavat teemat. Ensimmäisenä täytyy määritellä toiminnalle kohderyhmä sekä toiminnalle tavoite. Harrastustoimintaa kouluympäristössä tuottaessa toiminta toteutetaan usein yhteistyössä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa, joiden kanssa tulee sopia käytännön järjestelyistä ohjaajista/opettajista, aikatauluista, tiloista, materiaaleista ja välineistä. Toimintaa toteuttaessa täytyy myös ottaa huomioon vastuu- ja vakuutuskykykset. Toimintaa määrittävät ja rajaavat olemassa olevat resurssit eli mahdollisen avustuksen määrä. Tiedottamisessa ja viestinnässä tehdään sekä sisäistä viestintää, joka tapahtuu kuntien, koulujen, harrastustoimijoiden ja ohjaajien/opettajien välillä sekä ulkoista viestintää, joka kohdistuu pääasiassa lapsiin ja nuoriin sekä perheisiin, mutta myös tiedon jakamista toiminnasta muille kiinnostuneille. Harrastustoiminnan toteutuksen arviointi monella tasolla on avain toiminnan kehittymiselle. (Kenttälä & Suomu, 2019)

Seuraavassa kuviossa on eritelty harrastamisen tuottamisen eri osa-alueita.

Kuvio 1. Harrastamisen tuottamisen osa-alueita

Harrastustoiminnan tuottamisessa on monia osa-alueita, jotka pitää ottaa huomioon ja, jotka kokonaisuudessa koostavat onnistuneen ja laadukkaan harrastustoiminnan toteutumisen.

2.2 Harrastamisen Suomen malli – tavoitteet, lähtökohdat ja toiveet

Harrastamisen Suomen mallin päätavoitteena on lisätä lasten ja nuorten hyvinvointia. Tarkoitus on tarjota jokaiselle peruskoulun 1.–9. luokkien ja lisäopetuksen eli kymppiluokkien oppilaille aito mahdollisuus mielekkääseen ja maksuttomaan harrastukseen koulupäivän yhteydessä. Keskiössä ovat lasten ja nuoren omat toiveet harrastamista koskien, koulun ja harrastustoimijoiden välinen yhteistyö sekä pilottivaiheessa käytössä jo olevien käytäntöjen ja toimintatapojen koordinoiminen. Harrastamisen Suomen malli on opetus- ja kulttuuriministeriön, aluehallintovirastojen sekä kuntien yhteistyössä harrastustoimijoiden kanssa toteuttamaa toimintaa. (OKM, Harrastamisen Suomen malli)

(Suomen mallissa) Kyseessä on lapsi ja nuorilähtöinen hyvinvointia, yhteisöllisyyttä ja tasavertaisuutta lisäävän hallitusohjelman ydintoimi... Mallissa yhdistyy kolme Suomen tulevaisuuden kannalta merkittävää osaamisen ja luovuuden lähdettä: koulu, lapset ja nuoret sekä taiteen, kulttuurin, liikunnan, nuorisotyön ja vapaan sivistystyön osaaminen... Olen vakuuttunut siitä, että näillä Suomen mallin periaatteilla ja rahoituksella me tulemme lisäämään merkittävästi tasa-arvoista ja innostavaa harrastustoimintaa ja ilman muuta voimme tehdä paljon konkreettista hyvää lasten ja nuorten eteen. Jokainen lapsi ja nuori ansaitsee elämäänsä onnistumisen ja oppimisen kokemuksia ja kaverin, jonka harrastus voi tarjota. Tiedämme, että tällä on valtava merkitys myös pitkälle aikuisuuteen. (Saarikko 2020)

Harrastamisen Suomen mallissa harrastustoimintaa toteutetaan kouluissa julkisin varoin ja tavoitteena on tuottaa yleistä hyvää yhteiskunnalle, jolloin toimintaa ohjaa politiikan ja poliittisen päätöksentekijöiden vaikutusvalta. Lisäksi toiminnassa on vaatimus avoimuuteen ja läpinäkyvyyteen sekä toimintaa ohjaa vahvasti lainsäädäntö. Haasteeksi Suomen mallille voi julkisorganisaation kehityksessä olla, että poliittinen tahtotila muuttuu päättäjien vaihtuessa. (Viitala & Jylhä 2019)

2.2.1 Harrastamisen Suomen mallin lähtökohdat

Opetus- ja kulttuuriministeriössä on tehty jo pitkään selvitystyötä lasten ja nuorten harrastamismahdollisuuksien ympärillä. Selvitysten tuloksina on, että valtaosalla koululaisista (90 %) on jo jokin harrastus, mutta löytyy myös lapsia ja nuoria, joille ei ole harrastusta ollenkaan 10 %, lisäksi lapsista ja nuorista 55 % haluaisi aloittaa jonkun uuden harrastuksen (OKM 2020, Koululaiskysely 2020).

Monet lapset ja nuoret toivovat saavansa mahdollisuuksia kokeilla jotain harrastusta ja löytää uuden harrastuksen. Syyt harrastuksen puuttumiselle tai sen keskeyttämiselle ovat usein perheen sosioekonomisessa asemassa, harrastusmahdollisuuksien paikallisuudessa sekä muissa olosuhteissa. Harrastamisen Suomen mallin pohjaa luotiin jo vuosina 2016–2018 Juha Sipilän hallituksen kärkihankkeessa ”Parannetaan taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta. Hankkeessa harrastusten järjestäjät hakivat avustuksia yhdessä kuntatoimijoiden kanssa taide- ja kulttuuriharrastusten mahdollistamiseksi

maksuttomasti koulupäivien yhteyteen. Tämänkin hankkeen keskiössä olivat lasten ja nuorten kuuleminen harrastustoiveita koskien, mutta harrastusmahdollisuudet oli rajattu taide- ja kulttuuriharrastuksiin. Erona Juha Sipilän hallituksen kärkihankkeen ja Harrastamisen Suomen mallin välillä on myös, että kärkihankkeessa avustuksen hakijoina toimivat pääasiassa kolmannen sektorin toimijat yhdessä kuntien kanssa ja Suomen mallissa avustuksen hakijana ja harrastustoiminnan koordinoijana toimivat kunnat. (Ranto 2020)

Vuoden 2019 lopulla aloitettiin hallituksen toimeenpanemana selvitys Harrastamisen Suomen mallin toteutuksesta, ja opetus- ja kulttuuriministeriössä alkoi Suomen malli -hanke, jonka aikataulu löytyy (Liite 1). Hallitusohjelmassa mainitaan Islannin mallista suomalainen toteutus. Islannin mallin lähtökohtina ovat olleet olleet sosiaalispoliittiset toimenpiteet, vanhempien roolin vahvistaminen ja nuorten humalahakuisen päihdekäyttämiseen puuttuminen. Tavoitteena on ollut lisätä terveellisiä vapaa-ajan vieton mahdollisuuksia harrastamista tukemalla sekä tasa-arvoistaa ja yhdenvertaistaa harrastusmahdollisuuksia. Reykjavikissä otettiin käyttöön vuonna 2017 vapaa-aikakortti, jonka saa jokainen 6–18-vuotias. Kortti oli arvoltaan vuonna 2020 375e/vuosi ja sen voi käyttää kunnan hyväksymän harrastuksen tarjoajan toiminnan maksamiseen. Vapaa-aikakortin harrastusten tuottajina toimivat paikalliset rekisteröidyt seurat ja yhdistykset, joiden toiminnalle on määritelty edellytykset, yhteiset tavoitteet ja kolmivuotiset sopimukset. Huomiota on kiinnitetty myös harrastamiseen lähiympäristössä sekä tarvittaessa kuljetuksiin. Pääpaino harrastamisessa ei ole tavoitteellisessa kilpailutoiminnassa, vaan harrastamista ohjaavat vahvasti ilo, sosiaalisuus ja yhteisöllisyys. Islannin mallin avulla on saatu aikaan selkeä muutos nuorten päihdekäyttämiseen (Kalmari 2020).

Suomeen ei ole suunniteltu saman tapaista vapaa-aikakorttijärjestelmää kuin Islannin mallissa vaan lasten ja nuorten harrastustoimintaa tuetaan kuntien avustushakemusten kautta. Lähtökohdat Islannin mallissa ovat siis olleet saman kaltaiset kuin Suomessa, mutta Islannissa pääpaino on selkeästi

päihdekäyttäytymiseen puuttumisessa ja sen ennaltaehkäisevässä työssä, joiden toteutuksessa harrastaminen on yksi osa suurempaa toimintamallia. Suomen mallissa harrastamisen mahdollistaminen on keskiössä.

Harrastamisen Suomen mallin toteutuksen lähtökohtana ovat oppilaiden kuuleminen ja oppilailta saadun palautteen mukaisten harrastustoiveiden toteutus koulupäivän yhteydessä. Valtakunnallisesta Koululaiskyselyssä 2020, jota avataan tarkemmin edempänä, on selvitetty lasten ja nuorten toiveita harrastamista koskien. Kunnissa on tehty myös omia kartoituksia harrastustoiveista. Harrastustoiminta on tarkoitus toteuttaa pääsääntöisesti koulun tiloissa tai koulun lähellä olevissa tiloissa. Joissain lasten ja nuorten toivelajeissa kuten uinti tai laskettelu harrastuksen mahdollistaminen koulun lähellä ei ole mahdollista. Koulun tilojen käyttö tukee lasten ja nuorten jaksamista ja muun vapaa-ajan aikataulujen huomioon ottamista (Ranto 2020).

Harrastamisen Suomen malli on suunnattu perusopetuksen kaikille vuosiluokille 1–9. luokat sekä lisäopetuksen eli kymppiluokkien oppilaille. Harrastustoimintaa voidaan toteuttaa ensimmäisen ja toisen luokka-asteen oppilaiden osalta myös aamu- ja iltapäiväkerhojen puitteissa. Selvityksen yhteydessä asiantuntijatyöryhmässä päädyttiin siihen, että kunta on luontaisin toimija organisoimaan harrastustoimintaa, koska koulujen tilat ovat kunnan hallussa ja näin ollen kunta parhaiten tuntee paikkakuntansa järjestötoimijat ja kunnalla on vastuu kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä. Ohjaajina ja opettajina harrastuksissa toimivat täysi-ikäiset ja koulutetut ammattilaiset. Yhteistyötä voidaan tehdä urheiluseurojen, kulttuuritoimijoiden, nuorisojärjestöjen, kuntien omien toimijoiden ja muiden harrastustoimintaa järjestävien yhteisöjen kanssa, joilla on osaamista lasten ja nuorten kanssa toimimisesta. Harrastaminen voi myös olla nuorten omaehtoista harrastamista valvotussa ja turvallisessa ympäristössä. Avustukset ovat suunnattu pääasiassa ohjaajien ja valmentajien palkkoihin. Harrastustoiminta on säännöllistä ja vähintään viikoittaista ja vähintään kymmenen kertaa lukukaudessa. Kuntien täytyy osoittaa harrastustoiminnalle vastuuhenkilö/koordinoija, joka mahdollistaa

harrastustoiminnan koordinoimisen ja organisoi harrastustoiminnan mahdolliseksi. (Ranto 2020)

Pilottivaiheen avustushaku toteutettiin näiden ehtojen puitteissa loppuvuodesta 2020 ja sen toteutus alkoi kunnissa tammi-helmikuussa 2021. Kunnat hakivat avustusta joko yksin tai yhdessä ja hakemusvaiheen toteuttivat aluehallintovirastot.

Hakemusten arviointikriteereinä olivat:

- koululaisten kuulemisen laajuus ja laatu sekä saadun tiedon hyödyntäminen toimintasuunnitelmassa
- lasten ja nuorten määrä, joilla on mahdollisuus osallistua toimintaan
- yhteistyötahojen ja mukana olevien harrastustoimijoiden määrä
- harrastusjärjestäjien ja lajien monipuolisuus esim. kielten monipuolisuus ja yhdenvertaisuus näkökulma
- harrastussisältöjen innovatiivisuus
- paikalliset erityispiirteet ja niiden edistäminen
- viestintäsuunnitelma ja sen näkyvyys, julkisuus ja kuntalaisten tavoittaminen

Harrastamisen Suomen mallin rahoitus tulee valtiolta ja se on merkitty hallitusohjelmaan. Opetus- ja kulttuuriministeriö luo yleiset raamit toiminnalle, julkaisee avustushakemukset ja asettaa käyttöön rahoituksen aluehallintovirastolle, jotka tekevät konkreettiset valtionavustuspäätökset. Valtionavustus edellyttää vuosittaista hakua. Avustusta varattiin kevään 2021 pilottivaiheelle 10 milj. euroa ja siihen on tarkoitus jatkossa varata lukuvuosittain 14,5 milj. euroa. Rahoitus on pysyvä, mutta riippuvainen hallituksen vuosittaisista budjettiratkaisuista (Ranto 2020).

Kevään 2021 pilottivaiheen erityisavustuksen haku toteutettiin 3.11.–2.12.2020 ja mukaan pilottivaiheeseen pääsi 117 kuntaa. Pilottivaiheen kokemusten pohjalta käynnistyi syksyllä 2021 Harrastamisen Suomen mallin seuraava vaihe. Haku lukuvuoden 2021–2022 ”Erityisavustus kunnille Harrastamisen Suomen mallin toteuttamiseen” toteutettiin 15.3.-15.4.2021. Jatkossa haku on

tarkoitus toteuttaa keväisin. Tavoitteena on juurruttaa Harrastamisen Suomen malli pysyväksi toimitavaksi kunnissa.

2.2.2 Lasten ja nuorten toiveet

Valtakunnallinen Koululaiskysely on toteutettu opetus- ja kulttuuriministeriön toimesta vuodesta 2016 alkaen. Peruskoulun 1.–10.luokien eli yli puolelle miljoonalle oppilaalle suunnattu kysely kartoittaa harrastamista yleensä ja luo tietopohjaa harrastamista koskevista toiveista sekä sillä on kartoitettu tietoa oppilaiden harrastamisesta. Vuoden 2020 Koululaiskyselyyn vastasi ennätysmäärä 215 180 lasta ja nuorta eli useampi kuin joka kolmas perusopetuksen oppilas. Vastajista yli puolet (55%) haluaisi aloittaa uuden harrastuksen. Koululaiskyselyssä selvitettiin valtakunnallisesti lasten ja nuorten toiveita harrastamista koskien. Mukana oli 76 liikunnan, kulttuurin ja muiden alojen harrastusvaihtoehtoa. Tavoitteena on, että kunnat syventävät lasten ja nuorten kuulemista vielä kunta- ja koulutasolla. (OKM 2020, Koululaiskysely)

Vuoden 2020 Koululaiskyselyssä lapset ja nuoret saivat valita suosikkiharrastuksiaan ja harrastuksia, joita he olisivat kiinnostuneita kokeilemaan harrastusten valikoimasta. Kyselyn perusteella joka viidenneltä oppilaalta puuttuu harrastus kokonaan ja heistä 60 % olisi kiinnostunut aloittamaan jonkun harrastuksen. Lisäksi harrastavista lapsista ja nuorista 55 % haluaisi aloittaa jonkun harrastuksen. Lähes puolet Koululaiskyselyyn vastanneista lapsista ja nuorista toivoisivat voivansa harrastaa kavereiden kesken ilman ohjaajaa, ja vartaisohjaajana toiminen kiinnostaa joka kuudetta vastaajaa. (OKM, koululaiskysely)

Opetus- ja kulttuuriministeriö on mukana toteuttamassa yhteistyössä järjestöistä koostuvat harrastusverkoston harrastusviikkoa, jonka tavoitteena on auttaa lapsia ja nuoria löytämään itselleen mieluisa harrastusmuoto. Harrastusviikolla lapsilla ja nuorilla on mahdollisuus kokeilla eri harrastusmahdollisuuksia ja tutustua oman paikkakunnan harrastustarjontaan. Harrastusviikko järjestettiin

syksyllä 2021 neljättä kertaa ja se linkittyy Harrastamisen Suomen malliin. (Harrastusviikko 2021)

2.3 Harrastamisen Suomen mallin toteutus

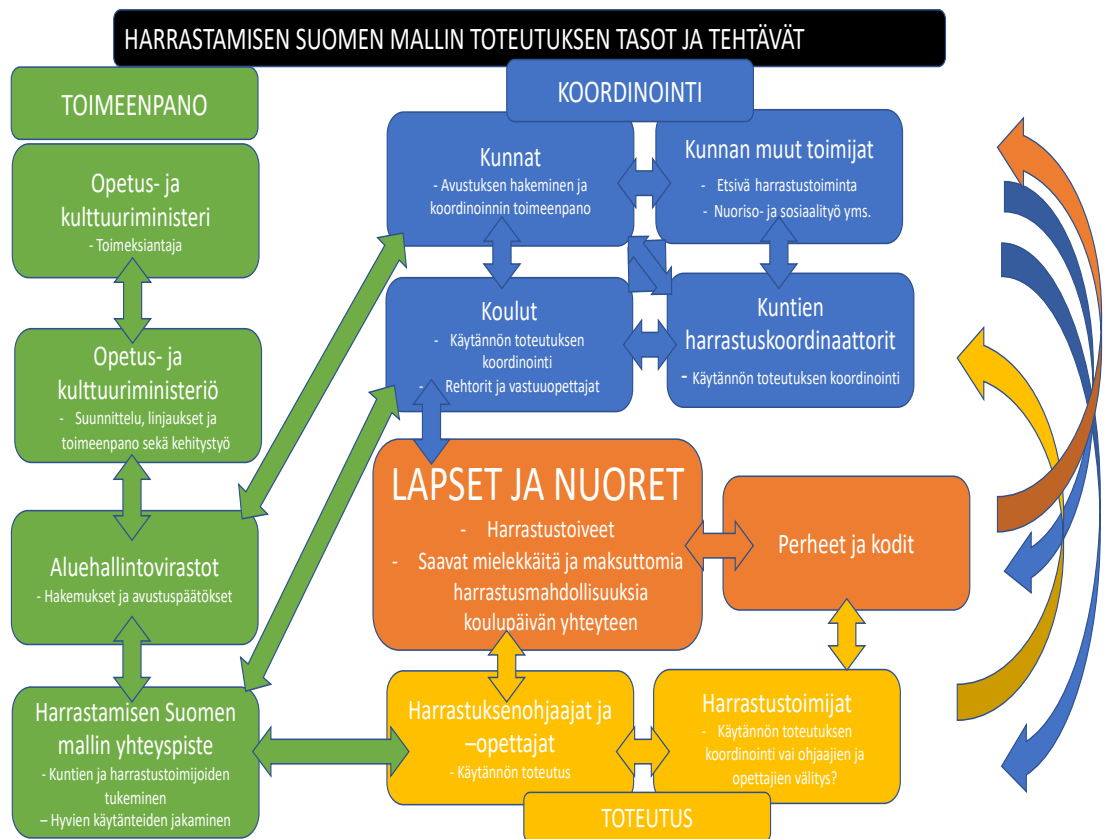
Tiede- ja kulttuuriministeri Hanna Kosonen käynnisti Harrastamisen Suomen mallin ensimmäisen vaiheen asettamalla valmistelutyöryhmän, jonka tehtävä oli tuottaa tietopohjaa mallille sekä valmistella esitys mallin ensimmäisestä vaiheesta. Toisessa vaiheessa Ministeri Annika Saarikon johdolla päätettiin käynnistää Harrastamisen Suomen mallin seuraava vaihe helmikuussa 2021. Työryhmän tehtävänä on turvata mallin pysyvyys sekä arvioida mallin laajenemismahdollisuuksia. Opetus- ja kulttuuriministeriön tehtävä Harrastamisen Suomen mallissa on, opetus- ja kulttuuriministerin toimeksi antamana, suunnitella, tehdä linjaukset, tavoitteet ja raamit Harrastamisen Suomen mallille sekä kehittää mallia kohti pysyvämpää ja laajempaa toteutusta. (OKM 2020, Harrastamisen Suomen malli)

Alue- ja hallintovirastot toteuttavat opetus- ja kulttuuriministeriön haun kunnille ja vastaavat avustusten jakamisesta. Opetus- ja kulttuuriministeriö valmistelee ja julkaisee hakukriteerit ja hakuilmoituksen. Kunnat hakevat yksin tai yhteistyössä valtionavustusta. Elokuussa 2021 avautui Harrastamisen Suomen mallin yhteyspiste, jonka kautta kunnat ja harrastuksen järjestäjät löytävät ajankohtaista tietoa mallista ja hyvistä käytänteistä. Yhteyspisteen tehtävinä ovat kuntien yhteishenkilöiden verkoston ylläpito, auttaa kuntia ohjaajien löytämisessä, Harrastamisen Suomen mallin verkkosivujen ylläpitäminen (sivut avautuivat elokuussa 2021) sekä edistää yhteistyötä harrastustoimijoiden ja kuntien välillä, edistää harrastusviikon toteutusta ja tehdä tiivistä yhteistyötä opetus- ja kulttuuriministeriön ja aluehallintovirastojen kanssa.

Kuntien vastuulla on avustusten hakeminen ja koordinoinnin toimeenpano. Kunnat myös osoittavat harrastustoiminnalle vastuuhenkilön/koordinoijan, joka vastaa käytännön toteutuksen koordinoinnista sekä yhteistyöstä koulujen ja kunnan muiden toimijoiden kanssa, jotka voivat olla mukana Harrastamisen

Suomen mallissa esimerkiksi etsivän harrastustoiminnan kautta. Kuntien harrastustoiminnan vastuuhenkilöt koordinoivat yhteistyötä koulujen ja paikallisten harrastustoimijoiden kanssa.

Harrastamisen Suomen mallissa mukana olevat harrastustoimijat vastaavat käytännön toteutuksesta ja toimivat joko ohjaajien ja opettajien välittäjinä tai yhteistyösopimuksen kautta toiminnan toteutuksesta.

Kuvio 2. Harrastamisen Suomen mallin toteutuksen tasot ja tehtävät

Kuviossa 2. on Harrastamisen Suomen mallin toteutuksen tasoja ja tehtäviä, jotka on jaettu toimeenpano-, koordinointi- ja toteutusosioihin. Opinnäytetyössä on keskitytty toteutuksen näkökulmaan. Kaiken keskellä on tekemisen kohde eli lapset ja nuoret.

3 Opetus- ja kulttuuriministeriö

Opinnäytetyön tilaajana toimii opetus- ja kulttuuriministeriö, joka on osa eri ministeriöiden ja ministerien muodostamaa valtioneuvostoa. Opetus- ja kulttuuriministeriön tehtävänä on kehittää ja vastata koulutus-, tiede-, kulttuuri-, liikunta-, ja nuorisopolitiikasta sekä kansainvälisestä yhteistyöstä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön tehtävänä on

- ohjata ja toteuttaa hallitusohjelmassa sovittuja toimia
- valmistella toimialaansa koskevat lait, asetukset ja päätökset
- valmistella toimialallaan valtion talousarvio ja muut taloussuunnittelun liittyvät asiat
- ohjata hallinnonalansa virastoja ja laitoksia ja käsitellä niihin liittyvät asiat
- jakaa määrärahoja valtion virastoille ja laitoksille
- myöntää valtionavustuksia kunnille, kuntayhtymille ja yhteisöille
- osallistua valmisteluun ja päätöksentekoon EU:n toimielimissä
- osallistua kansainvälisten järjestöjen toimintaan, pohjoismaiseen yhteistyöhön, lähialueyhteistyöhön ja kahdenväliseen yhteistyöhön.

(OKM opetus- ja kulttuuriministeriö)

Opetus- ja kulttuuriministeriö valmistelee lakeja, asetuksia ja päätöksiä sekä budjettivarojen käyttöön liittyviä asioita. Opetus- ja kulttuuriministeriön tavoitteena tarjota kansalaisille mahdollisuudet koulutukseen, kulttuuripalveluihin, ylläpitää työelämän ammattitaitoa, vahvistaa kansallista kulttuuria sekä edistää kansainvälistä yhteistyötä.

4 Opinnäytetyön kysymykset

Opinnäytetyön pääkysymyksenä on:

- Miten kulttuuriharrastustoimijat ovat tuottaneet harrastustoimintaa kouluympäristöissä käytännöntasolla ja toteuttavat Harrastamisen Suomen mallin pilottivaiheen harrastustunteja keväällä 2021?

Alakysymyksinä ovat:

- Minkälaiset kulttuuriharrastustoimijat harrastustoimintaa kouluissa toteuttavat?
- Miten harrastustoiminnan tuotannon toteutuksesta kouluissa on sovittu?
- Miten harrastustoimintaa on koordinoitu kouluympäristössä?
- Minkälaisia kokemuksia kulttuuriharrastustoimijoilla on harrastustoimintaa kouluympäristössä toteuttaessa? Mitkä ovat heidän ajatuksensa tulevaisuuden harrastustoimintaa kouluympäristössä?

Käytännön toteutuksen teemat nousivat Koulu harrastuspaikkana (Kenttälä & Suomu 2005) sekä Harrastamisen Suomen mallin hakemuskriteereiden pohjalta. Näkökulmina harrastustoiminnan toteutukseen olivat tilojen käyttö, harrastustoiminnan aikataulutus sekä materiaalien ja välineisten hankinta ja käyttö. Harrastus toiminnan koordinoitua lähestyttiin käytännöntasolla ja teemoiksi nousivat tiedotus sekä viestintä ja vastuu ja vakuutus -kysymykset ja arviointi ja palautteen kerääminen.

Kaikkia kysymyksiä ja teemoja lähestyttiin onnistumisen kokemusten, esiin nousseiden haasteiden ja kehitysideoiden näkökulmista. Työ tarjoaa kehitysehdotuksia ehdotuksia siihen, miten Harrastamisen Suomen mallin rakenteet voisivat tukea harrastustoiminnan käytännön toteutusta kouluympäristössä vielä paremmin.

5 Opinnäytetyön aineisto

5.1 Lähestymistapa ja aineistonkeruuprosessi

Opinnäytetyö on tapaustutkimus. Taustaaineistokeruuta on tehty koko prosessin ajan osallistamalla opetus- ja kulttuuriministeriön, aluehallintovirastojen sekä muiden tahojen pitämiin webinaareihin, seuraamalla

Harrastamisen Suomen mallista tehtyjä kirjoituksia ja lehtijuttuja sekä kokoamaan opinnäytetöitä Harrastamisen Suomen mallista tekevien ylemmän ammattikorkeakoulun opiskelijoiden yhteistyöryhmän. Laadulliselle tutkimukselle onkin ominaista, että aineistoa kertyy ja kerätään koko prosessin ajan, eikä voida etukäteen määritellä kuinka paljon ja mitä tietoa tai aineistoa kerätään (Kananen 2014, 18–19).

Tapaustutkimuksen aineistenkeruuprosessi on alkanut jo kesällä 2020, kun julkaistiin tieto, että opetus- ja kulttuuriministeriö on valmistelemassa Suomeen omaa harrastamisen mallia koulupäivän yhteyteen toteutettavien harrastusten mahdollistamiseksi Islannin harrastamismallin pohjalta.

Kuvio 3. Harrastamisen Suomen mallin kehitystyön prosessikuvaus

Edellä olevassa kuviossa on esitelty opinnäytetyön prosessia. Kehitystyö on pieni osa ja ajanjakso Harrastamisen Suomen mallin kokonaisuudessa, joka toivon mukaan jatkuu ja juurtuu osaksi kouluympäristöä tulevaisuudessa.

Opinnäytetyön prosessi on alkanut varsinaisesti tammikuussa 2021, jolloin opinnäytetyölle on löytynyt tilaaja, aihe on tarkentunut sekä tietopohjan valmistelu alkanut. Aineistoa on kerätty koko opinnäytetyön prosessin ajan. Haastattelut kulttuuriharrastustoimijoille ja keskustelutilaisuus kuntien koordinaattoreille toteutettiin kevään 2021 lopuksi. Syksyllä 2021 saatuja tuloksia on analysoitu ja on tehty yhteenveto, sekä kehitysehdotusten ja pohdinnan kirkastaminen.

5.2 Asiantuntijahaastattelut ja ryhmäkeskustelu

Opinnäytetyön aineiston keruun keskiössä ovat puolistrukturoidut asiantuntijahaastattelut kulttuurialan yhdelletoista harrastustoimijalle eli harrastusten järjestäjälle, jotka olivat mukana Harrastamisen Suomen mallin pilottivaiheen toteutuksessa keväällä 2021 ja lisäksi useimmilla oli kokemusta jo aikaisemmin harrastustoiminnan toteuttamisesta kouluympäristössä.

Asiantuntijahaastattelu valittiin menetelmäksi heillä olevan tiedon, kokemusten ja Harrastamisen Suomen mallia koskevien onnistumisten, haasteiden ja kehitysehdotusten kartoittamiseksi. Tarkoituksena oli kartoittaa toimintatapoja ja tuottaa uutta tietoa Harrastamisen Suomen mallin tietopohjaan.

Haastatteluteemat nousivat Koulu harrastuspaikkana -julkaisun (Kenttälä & Suomu 2005) sekä Harrastamisen Suomen mallin pilottivaiheen hakemusten arviointi kriteereistä, jotka kävin läpi myös tilaajan edustajan kanssa sekä ohjaavan opettajan kanssa. Haastatteluiden teemat olivat taustatiedot, Harrastamisen Suomen mallin toteutus ja koordinointi, ohjaajat/opettajat, materiaalit ja välineet, tiedotus, vastuu ja vakuutukset, arviointi sekä kokemukset ja tulevaisuus. (Liite 2, Haastattelun teemat)

Opinnäytetyötä aloittaessani keräsin opetus- ja kulttuuriministeriölle valtakunnallisista harrastustoimijoiden yhteystietolistaa, joka toimi pohjana Harrastamisen Suomen mallin yhteyspisteen verkkosivuille toteutetulle yhteystietolistalle. Yhteystietolistan keräämisen aloituksen jälkeen opinnäytetyö rajautui koskemaan tarkemmin kulttuurialan harrastustoimijoita ja heidän

toimitapojaan harrastustoimintaa kouluympäristössä toteuttaessa.

Yhteystietolistan keräämisen kautta löytyi hyviä yhteyksiä valtakunnallisiin kulttuuriharrastustoimijoihin ja heidän kattojärjestöihinsä, joka auttoi taas haastateltavien etsinnässä. Haastateltavat löytyivät sähköpostitse lähetettyjen haastattelupyyntöjen kautta ja haastateltaviksi hakeutui Harrastamisen Suomen mallin toiminnasta kiinnostuneita harrastustoimijoita. Haastateltaviksi lupautui monipuolisesti toimijoita eri kulttuuriharrastusten aloilta ja eri puolilta Suomea sekä erilaiselle kokemuspohjalla.

Asiantuntijahaastattelut toteutin korona-aikana etäyhteyksien turvin 24.3.–28.4.2021. Haastateltaville lähetettiin ohjeistus, linkki ja haastattelun teemat etukäteen sähköpostitse. Haastattelun, litteroinnin ja analysoinnin teknistä toteutusta harjoittelin vapaa valintaistenopintojen yhteydessä toteutetun haastattelutehtävän kautta. Haastattelut litteroitiin word-ohjelman sanelimen avulla, jonka jälkeen litteroinnit teemoitettiin valittujen teemojen alle. Haastattelujen teemoja yhdisteltiin ja analysoitiin haastateltaville tehdyn värikoodauksen avulla.

Asiantuntijahaastatteluissa nousseiden asioiden pohjalta fasilitoitiin ryhmäkeskustelutilaisuus Harrastamisen Suomen mallia kunnissa ja kaupungeissa toteuttaville harrastuskoordinaattoreille 5.5.2021. Etäkeskustelutilaisuuteen otettiin 10 osallistujaa, jotka valittiin ilmoittautumisjärjestyksessä. Halukkaita harrastuskoordinaattoreita keskustelutilaisuuteen olisi ollut enemmänkin kuin mukaan pystyttiin ottamaan. Keskustelutilaisuudessa käytettiin yhteistä muistilapputaulusovellusta, jossa osallistujat tutustuivat teemoihin ja pystyivät myös lisäämään ja kommentoimaan muistiinpanoja teemoittain jo ennen varsinaista keskustelutilaisuutta. Tämän menetelmän avulla saatiin enemmän tietoa kuin pelkästään keskustelutilaisuuden litteroinnista. Ryhmäkeskustelun teemat olivat samat kuin kulttuuriharrastustoimijoiden haastatteluissa. Ryhmäkeskustelutilaisuus litteroitiin word-ohjelman sanelimen avulla ja litterointi sekä muistitaulusovellukseen tulleet ajatukset teemoitettiin samojen teemojen alle kuin haastattelut.

5.3 Muu aineiston keruu

Aineistoa on kerätty myös seuraamalla koko prosessin ajan keskustelua, kirjoituksia ja lehtijuttuja Harrastamisen Suomen mallista sekä osallistuen aiheetta koskeviin webinaareihin, joita on järjestänyt opetus- ja kulttuuriministeriö, kunnat ja järjestöt. Lisäksi yhteistyötä ja keskustelua on käyty muiden samasta aiheesta YAMK tutkinnon opinnäytetyötä tekevien opiskelijoiden kanssa.

Olen hyödyntänyt aineistona opetus- ja kulttuuriministeriö, aluehallintovirastot ja muiden toimijoiden pitämiä webinaareja Harrastamisen Suomen mallista. Opetus- ja kulttuuriministeriö toteutti 17.2.2021 webinaariin, jossa aiheena oli kokemukset Suomen mallin pilotista sekä eväät kunnille kevään hakuun. (OKM, Harrastamisen Suomen mallin webinaari 17.02.2021) Osallistuminen webinaariin ja keskustelun havainnointi ja seuraaminen toivat uutta näkemystä Harrastamisen Suomen mallin toteutukseen.

6 Kulttuuriharrastustoimijoiden kokemuksia harrastustoiminnan toteuttamisesta kouluympäristössä

Opinnäytetyön tulokset keskittyvät pääasiassa haastateltujen kulttuuriharrastustoimijoiden kokemuksiin harrastustoiminnan toteutuksesta kouluympäristössä sekä Harrastamisen Suomen mallin pilottivaiheen toteutukseen. Lisäksi tuloksiin on kerätty keskustelutilaisuudessa esiin tulleita näkökulmia ja ajatuksia kuntien koordinaattoreilta. Muu aineisto on toiminut taustatietona.

Koronapandemian aiheuttamat rajoitukset vaikuttivat monella tapaa myös Harrastamisen Suomen mallin toteutukseen. Harrastustunteja ei päästy monen kunnan alueella aloittamaan alkuvuodesta, koska kouluihin ei rajoitusten vuoksi voitu ottaa ulkopuolisia ohjaajia ja opettajia sekä koululuokkia ei voitu yhdistellä

harrastustuntien aikana. Lisäksi ryhmäkokoja rajoitettiin koko kevään ajan niin, että kaikki halukkaat eivät mahtuneet mukaan toimintaan.

6.1 Haastateltujen kulttuuriharrastustoimijoiden taustat

Haastateltavat olivat eri kulttuurialojen harrastustoimijoita eri puolilta Suomea ja heidän roolinsa harrastustoiminnan toteutuksessa olivat moninaiset. Osa haastatelluista toimi kulttuuriharrastusyhdistyksissä tai -järjestöissä tuottamis- ja koordinoituvuudessa ja osa harrastusohjaajana tai -opettajana. Harrastamisen Suomen mallin toimintaa ei olla vielä päästy aloittamaan koronarajoitusten takia ja osa oli hakeutumassa mukaan syksyllä 2021 alkavaan toimintaan, mutta kokemusta harrastustoiminnan toteuttamisesta kouluympäristössä oli kertynyt kaikille jotain kautta aiemminkin.

Kaikilla haastatelluilla harrastustoimijoilla oli aikaisempia kokemuksia harrastustoiminnan toteuttamisesta yhteistyössä koulujen ja kuntien kanssa. Useampi oli myös toteuttanut harrastustoimintaa kouluissa myös omien hankkeiden puitteissa sekä erilaisten työpajojen, toiminnan esittelyn, tapahtumien, kulttuuri- ja harrastuspolkutoiminnan kautta. Suurimmalla osalla oli kokemusta harrastustoiminnan tuottamisesta.

Haastatteluista nousi esiin, että korona-ajan tuomat haasteet ovat vaikuttaneet merkittävästi kevään 2021 pilottivaiheen harrastustoiminnan toteuttamiseen kouluissa. Harrastustoimintaa ei saatu käyntiin useissa kunnissa kuin vasta loppukeväältä, jolloin ei saatu kokemusta pidempia aikaisesta harrastustoiminnan toteutuksesta kouluympäristössä.

Haastateltavat edustivat seuraavia harrastuslajeja: sirkus, kädentaidot, teatteri, kuvataide, elokuva, historia, musiikki, arkkitehtuuri ja parkour. Eri kulttuuriharrastusten erilaiset tarpeet nousivat haastatteluissa esiin sekä se, että useilla kulttuuriharrastuksilla on todella pitkät perinteet harrastustoiminnassa esim. kuvataide ja musiikki sekä taiteen perusopetuksen toimijat, mutta osalla kulttuurilajeista harrastustoiminnan toteutus on melko uusi asia kuten esimerkiksi arkkitehtuurikasvatus. Haastateltavat tulivat seuraavista kunnista

Helsinki, Kokkola, Kalajoki, Espoo, Turku, Oulu, Tampere, Kuopio, Äänekoski, Sastamala ja Vantaa. Mukana oli siis pääasiassa kaupunki- ja maakuntamaisia kuntia.

Haastateltavista kaikki muut paitsi kaksi toteuttivat harrastustoimintaa jonkun harrastusorganisaation kautta. Yhteistyötä tehtiin erilaisten taideyhdistysten, järjestöjen, kansalaisopistojen ja taiteen perusopetuksen kanssa. Yksi haastateltava toteutti harrastustoimintaa yksityishenkilönä toiminimen kautta ja toinen oli suoraan työsuhteessa kunnan kansalaisopistoon, jonka koordinoitavana Harrastamisen Suomen malli kunnassa oli.

Harrastustoimijat olivat päätyneet mukaan Harrastamisen Suomen malliin useimmiten, koska heillä oli aikaisempaa kokemusta yhteistyöstä kunnan ja koulujen kanssa tai he olivat hakeutuneet mukaan kunnan järjestämän kilpailutuksen kautta. Usein myös kunnista oltiin suoraan yhteydessä harrastustoimijoihin tai toteutettiin kysely, joissa kartoitettiin kiinnostuneita harrastustoimijoita toteuttamaan Harrastamisen Suomen mallia. Harrastustoimijat olivat myös melko hyvin tietoisia Koululaiskyselyn tuloksista ja siitä, miten heidän lajinsa oli noussut kyselyssä esiin.

Syiksi harrastustoimijoiden mukaan Harrastamisen Suomen malliin lähtöön nousi suurimmalla osalla se, että heitä pyydettiin tai he hakeutuivat mukaan aikaisemman yhteistyön takia. Esiin nousi myös kiinnostus Harrastamisen Suomen mallin tavoitteita kohtaan. Tärkeänä toimijat pitivät saavutettavuuden tukemista, maksuttomien harrastusmahdollisuuksien tarjoamista ja matalan kynnyksen toiminnan lisäämistä. Tavoitteiden koettiin sopivan harrastustoiminnan toteuttajan arvoihin. Muutamalla haastateltavista Harrastamisen Suomen mallin toteutus oli organisaation ydintoimintaa. Haastatteluissa nousi myös esiin korona-ajan tuomat haasteet harrastustoiminnan toteuttamiselle ja sen kautta tarve tarttua kaikkiin yhteistyömahdollisuuksiin. Osa koki, että toimijoilla on velvollisuus osallistua ja tarjota ammattitaitoista ja laadukasta harrastustoimintaa kaikkien saataville.

Haastateltujen harrastustoimijoiden odotukset Harrastamisen Suomen mallista vaihtelivat innostuksesta synkkyteen. Positiivisina odotuksina nousivat esiin mm. verkostoituminen, innostuminen uudesta, mahdollinen toiminnan jatkuvuus kouluissa ja harrastusmahdollisuuksien tasapuolisuuden lisääminen. Haasteiksi odotuksien suhteen koettiin eri kulttuurilajien harrastusten erityistarpeiden huomioiminen, uusi tapa järjestää harrastustoimintaa ja sen tuomat muutokset, toiminnan jatkuvuuden kyseenalaistaminen, oppilaiden mukaan löytäminen ja innostuminen. Toiveina odotuksissa nousivat kuntien vahva ja selkeä koordinoitiotie sekä toiminnan pitkäjänteisyys.

Kuntien harrastuskoordinaattoreille järjestettyyn etäkeskustelutilaisuuteen 5.5.2021 osallistui kymmenen henkilöä eri kunnista: Helsinki, Jyväskylä, Kalajoki, Maalahti, Naantali, Oulu, Sotkamo, Turku, Vihti ja Ylöjärvi. Suurin osa keskustelutilaisuuteen osallistuneista toimi kunnassa projekti-, hanke-, harrastus-, liikunta tai koulukoordinaattorina, mukana oli myös kansalaisopiston rehtori, jonka työn kuvan osana Harrastamisen Suomen mallin koordinointi on. Kuntien ja kaupunkien toiminta-alueet vaihtelivat suuresti toisistaan kuntien koon ja koulujen määrän mukaan. Osalla keskusteluun osallistuneista kunnista Harrastamisen Suomen mallin koordinaatiotyöhön oli palkattu työntekijä ja osalla koordinointi oli delegoitu muiden työtehtävien yhteyteen esimerkiksi kansalaisopiston rehtorin työnkuvaan tai projektityöntekijöiden työnkuvan osaksi.

Ryhmäkeskustelussa käytiin läpi haastatteluissa nousseita teemoja, joita olivat perehdytys, tiedotus ja viestintä, koordinointi, yhteistyö ja verkostot, ohjaajat ja opettajat, vastuu ja vakuutukset, arviointi sekä keskustelusta noussut yläasteikäisten toimintaan mukaan saamisen haasteet. Näitä teemoja käsiteltiin onnistumisten, haasteiden ja kehitysehdotusten konteksteissa. Harrastuskoordinaattorit kokivat keskustelun tarpeelliseksi ajatusten vaihdon ja ideoiden jakamisen kannalta.

6.1.1 Harrastustoiminnan sopimisen käytännöt vaihtelevia

Harrastustoiminnan käytäntöjen sopiminen ja toteutustavat vaihtelivat kunnittain, usein kouluittain ja harrastustoimijoittain. Toteutustapoihin vaikutti kunnan koordinointi, koulun käytännöt ja lajien erilaiset tarpeet. Haastatteluita toteuttaessa keväällä 2021 osa toimijoista ei ollut vielä päässyt toteuttamaan toimintaa koronarajoitusten vuoksi tai tarkoituksena oli hakeutua mukaan toimintaan. Kaikki haastateltavat ottivat vastauksissa huomioon myös aikaisempia kokemuksiaan harrastustoiminnan toteutuksesta kouluympäristössä.

Kirjallinen sopimus toiminnan toteuttamisesta oli tehty vain osalle harrastustoimijoita, osan toimintaa oli määritelty tekemällä kuntaan tarjous toiminnasta, ja osalla ei ollut varsinaista sopimusta toiminnan toteuttamisesta. Yhteistyöverkosto harrastustoiminnan ympärille oli olemassa osassa kunnissa, osassa oli yhteistyötä esim. tietyn koulun harrastustoimijoiden kesken ja osalla oli omat harrastustoimijaverkostonsa, mutta ei kunnan koordinoimana. Useimman kokivat, että harrastustoimijoiden yhteistyöverkostolle olisi tarvetta, jotta toimijat voitaisiin koota yhteen kunta- tai koulukohtaisesti.

Harrastustoiminnan sisällöt ja tavoitteet määritteli useimmissa tapauksissa harrastuksen järjestäjä tarjoamalla osaamistaan, jota joissain tapauksissa oli muokattu vastaamaan lasten ja nuorten toiveita. Esimerkkinä tällaisesta on sirkusparkour. Harrastustuntien sisällöt oli osa haastatelluista määritelleet tekemällä kuntaan tarjouksen toiminnan toteutuksesta ja osassa sisältöjä oli mietitty yhteistyössä harrastustoimijan ja kunnan edustajan kanssa. Suurella osalla harrastustoimijoita ei ollut tietoa siitä, miten koulut ja oppilaat toimintaan valikoituivat mukaan harrastustoimintaan. Osassa kuntia koordinaattorit olivat tuoneet selkeästi esille selvityksissään nousseita lasten ja nuorten harrastustoiveita.

Haastatellut harrastustoimijat toteuttivat 3–7 harrasteryhmää ryhmää kerran viikossa ja usein toimintaa oli samalla harrastustoimijalla useammalla koululla

saman kunnan alueella. Harrastusryhmän tunnin pituus vaihteli harrastuslajeittain tarpeen mukaan ollen 45 min – 90 min. Ryhmäkokoja rajoittivat koronapandemian aiheuttamat rajoitukset sekä toimijan määrittelemät maksimikoot laadukkaan harrastustoiminnan mahdollistamiseksi. Osassa toiminnassa ei ollut ennakoilmoittautumista, joten ryhmäkoko vaihteli. Kaikilla haastateltavilla toiminta painottui alakouluikäisiin oppilaisiin. Yläkouluikäisille oli useampi haastateltava tarjonnut toimintaa, mutta ryhmät eivät olleet toteutuneet, koska oppilaita oli ilmoittautunut mukaan vähän.

Suurimmalla osalla harrastustoimijoista ei ollut tietoa siitä, miten oppilaat löysivät mukaan harrastustoimintaan, ja osalla oli tieto, että opettajien suosituksesta harrastusryhmiin oli löytänyt muutama oppilas. Harrastusten esittelytoiminnalle kouluissa nähtiin olevan paljon tarvetta, mutta koronapandemian aikana niiden toteuttaminen koettiin mahdottomaksi.

Suurin osa haastateltavista toteutti myös muuta harrastustoimintaa ja he kokivat, että opetuksen laadulla ei ole eroa koulussa toteutetun ja muun harrastustoiminnan välillä, koska opettajat ovat samoja ammattilaisia. Harrastustoiminnan eroja kuitenkin löytyy tilojen ja välineiden osalta sekä tunnin pituudessa ja tavoitteissa.

Oppilaiden sitoutumisessa toimintaan ei nähty merkittäviä eroja harrastustoiminnan toteuttamisessa kouluympäristössä tai haastateltujen harrastustoimijoiden muussa toiminnassa. Osa haastateltavista koki, että koulussa toteutettavassa harrastustoiminnassa ryhmästä jäätiin pois helpommin, oppilaiden vaihtuvuus oli suurta ja kavereiden merkitys sitoutumisessa korostui. Sitoutumista toimintaan helpotti se, että harrastustoiminta toteutettiin heti koulupäivän perään ja koulun tiloissa. Oppilaiden oli näin ollen helppo tulla harrastamaan.

Keskustelutilaisuudessa nousi esiin kuntien ja kaupunkien hyvin erilaisia toteutustapoja Harrastamisen Suomen mallia toteuttaessa. Osassa kuntia oli toteutettu harrastustoimijoille kilpailutus, jonka pohjalta käytännön toteutuksesta

oli sovittu ja osassa tehty ostopalvelu- tai yhteistyösopimuksia toimijoiden kanssa tai palkattu ohjaajia ja opettajia suoraan työsuhteeseen kunnalle. Yhdessä kunnassa oli rekrytoitu neljä harrastusohjaajaa, joiden työtehtävä oli lasten ja nuorten aamupäivien, välituntien ja iltapäivien aktivoiminen koulupäivinä. Keskustelutilaisuudessa kävi myös ilmi, että osassa kunnista oli kokeiltu tai oli tarkoitus kokeilla harrastusaikaikkunaa, jossa lukujärjestyksestä on varattu kaikilla koululaisilla yksi yhteinen iltapäivä ja aika harrastamista varten. Harrastusaikaikkunan haasteeksi koettiin se, että jos harrastuksia tarjotaan samaan aikaan kaikille oppilaille, niin isoissakin kouluissa oppilaita ei riitä kaikkiin harrasteryhmiin sekä ohjaajia ja opettajia tarvitaan enemmän, kun sama ohjaaja tai opettaja voi pitää vain yhtä harrasteryhmää samaan aikaan.

6.1.2 Harrastustoiminnan ohjaajat ja opettajat

Harrastustuntien ohjaajat ja opettajat tulivat erilaisista taustoista ja heidän roolinsa harrastustoiminnan toteutuksessa vaihteli. Ohjaajilla ja opettajilla oli erilaisia sopimuksia toiminnan toteutuksesta, joko harrastustoimijoiden kanssa tai suoraan kuntiin. Ohjaajien ja opettajien perehdytyksen syvyys ja monipuolisuus vaihteli eri kuntien ja koulujen välillä.

Haastateltujen harrastustoimijoiden Harrastamisen Suomen mallin ohjaajina ja opettajina pilottivaiheessa toimivat pääasiassa koulutetut ammattilaiset. Ohjaajien ja opettajien taustakoulutuksena oli taidepedagogi tai he olivat taiteilijoita, joilla oli ohjauskokemusta ja ohjauskoulutusta tai lajikkokemusta oman harrastuksen kautta saaneita ohjaamisesta kiinnostuneita henkilöitä.

Ohjaajien ja opettajien työsuhde tai yhteistyösopimus oli solmittu usein harrastustoimijan kanssa, joka oli tehnyt yhteistyö – tai ostopalvelusopimuksen kunnan kanssa. Muutamalla haastatellulla oli työsopimus tai yksityishenkilönä yhteistyösopimus suoraan kuntaan tai kunnan toiminnan alla olevaan kansalaisopistoon. Rikostaustaote lasten kanssa toimimiseen oli tarkastettu suurimmalta osalta ohjaajista ja opettajista joko harrastustoimijan tai kunnan puolesta.

Ohjaajien ja opettajien palkka perustui suuressa osassa haastatelluista harrastustoimijoista heillä muussakin toiminnassa käytössä olevien työehtosopimusten palkkataulukoihin tai ne olivat antaneet suuntaa palkan perusteeseen. Osalla kunnista oli määritelty kiinteä palkka Harrastamisen Suomen mallin tunneille, mutta tämän harrastustoimijat kokivat haasteelliseksi, koska harrastustoimijat maksoivat opettajille ja ohjaajille palkkaa esimerkiksi työehtosopimuksen mukaan. Muutama harrastustoimijoista pystyi laskuttamaan myös harrastustoiminnan koordinointiin käytetyistä tunneista, mutta suurin osa laskutti kunnalta ohjaajien palkan ja matkakorvaukset. Suurimman osan haastateltujen harrastustoimijoiden kokemus oli, että kunnalta laskutettava palkkio ei riittänyt kustantamaan harrastustoimijalle kaikkia toiminnan toteutuksesta koituvia kuluja ja osaksi harrastustoimintaa toteutettiin vapaaehtoisvoimin. Harrastustoimijoiden vastuulla olivat osaksi koordinoinnista johtuvia kuluja sekä kaikki työnantajakulut.

Ohjaajien ja opettajien perehdytys koski lähinnä käytännön asioita ja niistä vastasivat usein koulujen rehtorit, vastuuopettajat tai harrastustoimija. Monet harrastustoimijoista kokivat, että varsinaiselle pedagogiselle perehdytykselle ei ollut tarvetta ohjaajien ja opettajien vahvan ammattitaidon takia, mutta Harrastamisen Suomen mallin tavoitteista ja lähtökohdista olisi hyvä saada lisätietoa. Muutamassa kunnassa oli järjestetty etäperehdytystilaisuuksia kuntakoordinaattoreiden toimesta, joissa oli käyty yhteisesti läpi käytännön asioita, yhteisiä tavoitteita sekä koottu yhteistyöverkostoja harrastustoimijoista koulu- tai kuntakohtaisesti. Usein miten harrastustoimijoiden yhteyshenkilönä toimivat koulujen rehtorit tai vastuuopettajat. Toiveena haastatelluilta nousivat, että perehdytys ja koordinointi yleensä olisi suunnitelmallisempaa ja selkeämpää, että kaikille osapuolille olisi selkeää, se mihin voi ottaa yhteyttä ja mitkä asiat ovat harrastustoimijan vastuulla.

Pilottivaiheen aikataulu koettiin tiukaksi, kun kunnat saivat tietää rahoituksista joulukuussa ja tammikuussa toiminnan olisi pitänyt jo alkaa. Harrastustoimijoilla ei ollut osaksi oikein mahdollisuutta reagoida ja järjestellä ohjaajien ja opettajien aikatauluja näin nopeasti. Hyvää oli se, että harrastustoimijat pystyivät

tarjoamaan henkilökunnalleen lisää töitä, kun koronapandemian takia muu toiminta mahdollisesti supistui.

Keskustelutilaisuudessa esiin nousi harrastusohjaajien ja -opettajien palkan määrittelyn haasteet. Osassa kunnista harrastustoimijat määrittivät kilpailutuksen yhteydessä ohjaajien palkkiot ja muut kulunsa, osassa oli määritelty kaikille harrastusohjaajille ja opettajille sama kiinteä palkka ja osassa palkka, ja palkkiot määräytyivät opettajan koulutuksen ja kokemuksen mukaan esimerkiksi kansalaisopiston tuntiopettajien palkkauksen perusteella. Toiveena oli, että kunnat saisivat selkeä taulukon, johon harrastusohjaajien ja -opettajien palkan voisi perustaa. Samaan aikaan oli ymmärrys siitä, että toimijoita on mukana hyvin erilaisista taustoista ja toiminnan edellytykset ovat hyvin erilaiset. Esimerkiksi kuvataideopettaja, jonka palkan määrä perustuu työehtosopimukseen, keilahalli yrittäjän kustannukset tai ratsastus tunnin todelliset kustannukset vaativat kaikki oman työpanoksensa toiminnan järjestämisessä. Ryhmäkeskustelussa kaivattiin yhtenäistä linjaa palkkoihin ja palkkioihin, ymmärtäen samalla, että tällaista ei ehkä ole mahdollista toteuttaa.

6.1.3 Harrastustoiminnan käytännön järjestelyt

Harrastustoimijoilla on lajikohtaisesti hyvin erilaisia tarpeita koskien tiloja, aikatauluja, välineitä ja materiaaleja. Jotkin harrastuslajit voidaan toteuttaa ilman tarkkoja resursseja, mutta monet harrastuslajit ovat täysin riippuvaisia toteutusympäristöstä, materiaaleista ja välineistä. Myös toteutuksen aikataulut vaihtelevat lajin mukaan. Osa harrastuslajeista tarvitsee pidemmän toteutusajan.

Tilojen koordinoinnista vastasivat pääasiassa koulujen rehtorit tai vastuuopettajat. Osalla harrastustoimijoista omat tilat olivat koulun yhteydessä, jolloin omien tilojen hyödyntäminen antoi harrastamiselle hyvät puitteet. Haasteena tilojen käytössä olivat lajien erityistarpeet kuten esimerkiksi kuvataideharrastuksessa töiden säilytys ja kuivauspaikat ja elokuvaharrastuksessa ja musiikkiharrastuksissa kuvausvälineistö ja soittimet.

Aikatauluja oli suunniteltu pääasiassa yhteistyössä harrastustoimijoiden ja koulujen kesken, osassa harrastustoimija on voinut määrittellä harrastustuntien aikataulut tai kuntakoordinaattorilta oli tullut suora aikataulu tai muutamia vaihtoehtoja aikatauluista. Yhdessä tapauksessa harrastustoimija oli saanut kaikki koulujen lukujärjestykset, joiden pohjalta hän oli koonnut harrastustuntien aikataulun itsenäisesti. Pienemmissä kouluissa aikataulujen sopiminen oli ollut helpompaa kuin suuremmissa kouluissa, joissa liikkuvia osia oli enemmän. Aikataulujen sopimisessa yhteistyö nähtiin tärkeäksi ja toiveena oli myös, että aikatauluista pystyttäisiin sopimaan jatkossa jo aikaisemmassa vaiheessa. Lisäksi toiveena oli tasa-arvoisuus kaikkien harrastustoimijoiden kesken. Harrastustoimijat kokosivat iltaharrastusten aikataulut pääsääntöisesti jo keväällä ja koulujen harrastustoiminnan sovittaminen valmiiden aikataulujen kanssa koettiin osaksi haastavaksi.

Kaikilla haastatelluilla harrastustoimijoilla ei ollut materiaali- tai välinehankintoja, mutta osalle ne olivat merkittävässä osassa toiminnan toteutuksen kannalta. Näin oli esimerkiksi kuvataide-, elokuva- ja musiikkiopetuksessa. Välineiden hankinnasta ja tarvittaessa huollosta vastasi usein harrastustoimija itse. Välineiden ja materiaalien kustannukset olivat mahdollisuus laskuttaa kunnalta ja niihin oli sovittu usein pieni, mutta riittävä budjetti. Monesti käytettiin myös toimijan jo olemassa olevia välineitä. Kouluista sai lainata joustavasti ei kuluvia välineitä kuten esimerkiksi saksia ja liikuntasalin välinevaraston välineitä. Välineet ja materiaalit olivat harrastustoimijan vastuulla ja esim. soittimet vakuutuksessa. Välineiden kuljetus kouluille ja takaisin toi haasteita opettajien kulkemiseen. Myös säilytystilat kouluissa olivat hyvin rajalliset ja esimerkiksi kädentaidon tunneilla pyrittiin toteuttamaan töitä, jotka kulkivat oppilaiden mukana.

Helppomiksi koettiin, että materiaalien ja välineiden hankinnoista ja käytöstä vastasivat harrastustoimijat, ohjaajat ja opettajat. Selkeyttä toivottiin materiaalien ja välineiden hankintojen kustannusten määrään, sekä siihen miten niiden koordinoitukulut kuten materiaalien tilauksiin liittyvä työaika kompensoidaan harrastustoimijoille.

Keskustelutilaisuudessa esiin nousi tiloja koskien haasteet esimerkiksi liikuntasalien käytöstä, koska ne olivat koululuokkien käytössä käytännössä koko päivän pitkälle iltapäivään. Keskustelutilaisuudessa nousi esiin kokemuksia siitä, että yläkouluikäisiä on haastava saada jäämään harrastamaan koulun päätyttyä koulutiloihin, jolloin yhteistyö lähialueiden nuorisotilojen ja muiden harrastustilojen kanssa koettiin hyväksi vaihtoehdoksi.

Kaiken kaikkiaan tilojen käytöstä, aikatauluista, tarvittavista materiaaleista ja välineistä oli sovittu usein koulujen rehtorien tai vastuuopettajien kanssa ja käytännöt vaihtelivat kunnittain ja kouluittain. Harrastustoimijat olivat pystyneet itse vaikuttamaan monelta osin näihin käytännönjärjestelyihin.

6.2 Harrastustoiminnan koordinointi kouluympäristössä

6.2.1 Tiedotuksen ja viestinnän tasot ja toteutus

Harrastamisen Suomen mallin toteutuksessa tarvitaan tiedotusta ja viestintää monella tasolla. Harrastustoiminnan koordinoituvaiheessa tarvitaan paljon tiedotusta ja viestintää kunnan tai koulun ja harrastustoimijoiden välillä, että asioita saadaan sovittua. Harrastustoiminnasta viestitään ja tiedotetaan lapsille ja nuorille sekä huoltajille, että tieto toiminnasta saavuttaa kohteensa ja lapset ja nuoret löytävät mukaan toimintaan.

Tiedotuksen osalta Harrastamisen Suomen mallissa on monta tasoa ja kokonaisuuden koordinoinnista vastaa kunta. Haastelluille harrastustoimijoille oli osaksi epäselvää kuka viestinnästä kokonaisuudessaan vastaa ja tiedotus on selkeästi ollut suureksi osaksi puutteellista, mutta osa toimijoista koki tiedotuksen ja viestinnän olleen hyvää ja riittävää. Kunnat ovat liittäneet avustushakemukseensa viestintäsuunnitelma, joten kaikilla kunnilla on tehtynä suunnitelma viestintään.

Suurin osa harrastustoimijoista oli toimittanut jonkinlaisen esittelytekstin toiminnastaan kouluille tai kunnille, mutta osa ei ollut tietoinen siitä, miten harrastusmahdollisuuksista lapsille, nuorilla ja vanhemmille oli tiedotettu. Ilman

koronapandemian tuomia rajoituksia suunnitelmissa oli ollut myös esittelytoiminnan pitäminen kouluissa ja tämän nähtiin olevan tarpeellista ja toimiva tapa saada tietoa harrastuksista lapsille ja nuorille.

Suurin osa harrastustoimijoista tiedotti myös itse harrastustoimintaan osallistujia lapsia ja nuoria ja yhdellä toimijalla oli omat tunnukset kunnan Wilma järjestelmään. Monien järjestäjien tiedotus onnistui joko suoraan oppilaille ja vanhemmille tai koulun kautta. Osalla ilmoittautuminen oli tehty suoraan harrastustoimijan kautta tai heidän järjestelmäänsä ja osa ei nähnyt tarpeelliseksi tiedottaa ryhmiä itse ollenkaan. Yhdellä harrastustoimijalla ilmoittautuminen ja tiedotus toimivat saman kunnan alueella eri tavalla kolmessa eri koulussa. Osaan ryhmistä ilmoittautuminen oli vapaaehtoista tai ilmoittautumista ei tehty ollenkaan.

Kehitysehdotuksiksi viestinnästä ja tiedotuksesta nousivat harrastustoiminnan esittelytuntien järjestäminen kouluilla, vaikka erillinen messupäivä.

Yhteistyö, yhteisymmärrys ja yhteinen tahtotila toteuttaa harrastustoimintaa kouluympäristössä.

Toiveena oli myös yhdenmukainen järjestelmä tai alusta, tiedotusta ja viestintää koskien, ainakin kuntakohtaisesti. Viestintäsuunnitelmassa olisi hyvä olla eriteltynä tiedotusvastuualueet ja sen olisi hyvä olla tiedossa kaikilla osapuolilla.

Haasteena koettiin se, että osalla kouluista osallistujien yhteystietoja ei voitu jakaa harrastusohjaajille ja haastateltujen harrastustoimijoiden kokemus oli, että turvallisuus ja toiminnan toteutuksen kannalta esimerkiksi vanhempien yhteystiedot olisi oltava saatavilla.

Keskustelutilaisuudessa nousivat esiin tiedotuksen monikanavaisuuden merkitys. On tärkeää, että tieto tavoittaisi mahdollisimman laajasti lapsia, nuoria ja huoltajia harrastustoiminnasta tiedotettaessa. Käytettyjä kanavia oli monia esimerkiksi koulujen omat järjestelmät, sosiaalisen median kanavat, paikalliset

lehdet ja -radio sekä jalkautuminen kouluihin ja koulujen henkilökunnan kautta etsivän harrastustoiminnan toteutus. Monessa kunnassa oli otettu käyttöön, joku harrastustoiminnan koordinointiin tarkoitettujen hallintajärjestelmä, jonka kautta löysi tietoa harrastusmahdollisuuksista ja pystyi ilmoittautumaan mukaan toimintaa ja jopa lapset ja nuoret itse merkitsemään olivatko paikalla harrastustunnilla. Kouluissa oli myös toteutettu harrastustoiminnan esittelyä harrastusviikon yhteydessä sekä erilaisia harrastusmessupäiviä.

Yhteenvedona voidaan todeta, että harrastustoimijoiden tiedotus- ja viestintätavat Harrastamisen Suomen mallin toteutuksesta ja käytännönasioista vaihtelivat eri kunnissa ja osaksi kuntien sisällä koulukohtaisesti. Harrastamisen Suomen mallin avustushakemuksen liitteeksi kunnat ovat liittäneet viestintäsuunnitelman harrastustoiminnan toteutukseen.

6.2.2 Vastuu- ja vakuutuskyseymykset

Harrastustoimintaa toteuttaessa esiin tulee kysymyksiä siitä, kuka on vastuussa lapsista ja nuorista harrastustunnin aikana ja onko lapset ja nuoret vakuutettu toiminnan ajaksi? Miten toimintaan, jos harrastustunnin aikana tapahtuu jotain odottamatonta? Näihin kysymyksiin on tärkeää kiinnittää huomiota toimintaa suunnitellessa ja perehdytyksen aikana.

Vastuu- ja vakuutuskyseymyksistä oli keskusteltu vain osan harrastustoimijoiden kanssa ja niihin liittyi paljon oletuksia. Tuntumana oli, että ammattitaitoiset ohjaajat ja opettajat osaavat toimia tarvittaessa ongelmatilanteessa harrastustunteja pitäessään. Haastatellut harrastustoimijat kokivat, että harrastuksen ohjaaja tai opettaja on vastuussa oppilaista harrastustunnin ajan. Yhdellä harrastustoimijalla oli kuitenkin sellainen käsitys, että kun kyseessä on koulun toiminta vain kouluun työsuhteessa oleva voi olla vastuussa oppilaista eli jonkun koulun henkilökunnasta täytyisi olla saatavilla aina harrastustuntien aikana. Kysymyksenä nousi, että onko sopimus harrastustoiminnan toteuttamisesta riittävä? Haasteeksi koettiin tilanne, jossa harrastuksen ohjaajalla tai opettajalla ei ollut osallistuvien lasten ja nuorten tietoja tai

yhteystietoja vanhemmille, vaikka hän oli vastuussa oppilaista harrastustuntien ajan.

Siitä kenen vakuutuksen alaisiksi oppilaat harrastustuntien aikana kuuluvat ei ollut haastatelluilla harrastustoimijoilla useimmissa tapauksissa selvyyttä ja oletus oli, että oppilaat on vakuutettu koulun kautta, koska kyseessä on koulun toiminta. Yhdessä tapauksessa harrastustoimija oli vakuuttanut harrastajat myös kouluissa toteutettavassa harrastustoiminnassa. Ohjaajat ja opettajat olivat vakuutettu työ- ja yhteistyösopimuksen kautta joko harrastustoimijan tai kunnan kautta.

Vastuu- ja vakuutusasioihin toivottiin selkeyttä ja lisäohjeistusta. Tärkeäksi koettiin, että kaikille osapuolille täytyy olla selvänä, kuka on harrastustoiminnasta ja oppilaista vastuussa.

Kun ulkopuolinen toimija on kouluympäristössä ja jokaisessa koulussa on omat toimintatavat esim. tapaturmatilanteessa tarvitaan toimintaohjeet ja tieto siitä kuka on tarvittaessa paikalla harrastustuntien aikana. Usein ajatellaan, että vastuu ja vakuutus asiat ovat itsestään selviä, mutta toimijoita on erilaisista taustoista.

Yhteenvedona voidaan todeta, että vastuu- ja vakuutusasioista oli sovittu ja niihin oli saatu perehdytystä eritasoisesti eri kunnissa ja myös koulukohtaisesti. Vastuu ja vakuutusasioihin sisältyi paljon oletuksia ilman tarkempaa tietoa.

6.2.3 Toiminnan arviointi ja palaute

Harrastustoimintaa toteuttaessa toiminnan arviointi ja palautteen saaminen eri osapuolilta on hyödyllistä toiminnan kehittämisen kannalta. Harrastamisen Suomen mallin toteutus on alkuvaiheessa, jolloin kehitystyöllä toiminnan arvioinnin kautta on tärkeä rooli. Palautteen saaminen ja kerääminen toiminnasta lapsilta, nuorilta ja huoltajilta sekä harrastustoimijoilta on varmasti hyödyllistä toimintaa kehitettäessä.

Osalta harrastustoimijoita kunnasta oli kysytty palautetta koskien harrastustoiminnan toteutusta ja koordinoitua, joko suullisesti tai sähköpostilla.

Osa oli antanut palautetta omatoimisesti tai oli kuullut tai oletti, että kevään lopuksi kerätään palautetta tai toimintaa arvioidaan. Pidettyjen harrastustuntien määrät menivät eteenpäin laskutustietojen mukana ja osallistujamäärät kerättiin melkein kaikilta haastateltavilta.

Monet harrastustoimijat kertoivat kyselevänsä palautetta lapsilta ja nuorilta harrastustuntien yhteydessä sekä havainnoivansa tilannetta harrastustunneilla. Harrastustoimijat eivät kokeneet, että lapsien ja nuorien kehittymistä tai taitoja on tarvetta arvioida harrastustoimintaa kouluympäristössä toteuttaessa ja se olisi haastavaa varsinaisten tavoitteiden puuttuessa. Palautetta toiminnasta lapsille ja nuorille annettiin harrastustunneilla kannustamalla, keskustelemalla ja innostamalla.

Harrastustoimijat kokivat todella tarpeelliseksi varsinkin kevään 2021 pilottivaiheessa, että harrastusten toteuttajilta kerättäisiin monipuolisesti eri tahoilta (lapset, nuoret, vanhemmat, ohjaajat ja opettajat, harrastustoimijat, kuntakoordinaattorit) palautetta toiminnasta. Harrastamisen Suomen mallin kehittämiseksi tämä nähtiin todella merkittäväksi, varsinkin pilottivaiheessa. Haasteeksi koettiin se, miten arvioida harrastustoimintaa, jolle ei ole määritelty kovin tarkkoja tavoitteita. Kehitysehdotuksiksi nousivat perinteinen palautelomakkeiden käyttö avoimine kohtineen sekä keskustelutilaisuuden järjestäminen kaikille kunnassa toimiville harrastustoimijoille tai koulukohtaisesti isommassa kunnassa. Esille nousi myös Taidetestaajilla toiminnassa oleva sovellus, jota voisi mahdollisesti muokata harrastustoiminnan arviointiin tai luoda oman sovelluksen lasten ja nuorten käyttöön. Haastatteluissa ei noussut esiin, että toimintaa olisi arvioitujen lasten ja nuorten hyvinvoinnin näkökulmasta.

Lasten ja nuorten palaute tunneilta on hirveän tärkeää ja sitä pitäisi kuunnella tarkalla korvalla.

Keskustelutilaisuudessa tuli ilmi, että osassa kuntia ja kaupunkeja kyselyitä oli toteutettu tai oltiin toteuttamassa harrastuskauden lopuksi lapsille, nuorille ja huoltajille sekä harrastustoimijoille. Arviointia suorittaessa oltiin myös otettu käyttöön erilaisia arvioinnin nykytilan arvioinnin työkaluja esimerkiksi

harrastamisen portaat Tampereella. Arviointia oli tehty myös lähettämällä laajempia kyselyjä lapsille, nuorille ja huoltajille, joissa kartoitettiin, kuinka moni oli osallistunut koulupäivien yhteydessä harrastustoimintaa ja jos ei ollut osallistunut miksi ei sekä kartoitettiin myös samalla mahdollisia harrastustoiveita.

6.3 Kokemukset harrastustoiminnasta ja ajatuksia tulevaisuudesta

Haastatteluista ja keskustelutilaisuudesta nousi selkeästi esiin, että Harrastamisen Suomen mallille on tarvetta ja työ harrastusmahdollisuuksien saavutettavuuden parantamiseksi nähdään tärkeänä ja tarpeellisena. Haasteita sekä koordinoinnista, että toteutuksesta nousi esiin paljon, joka on varmasti luonnollista, kun malli on vasta pilottivaiheessa.

Onnistumiset keskittyivät haastatelluilla harrastustoimijoilla oppilaiden kokemuksiin. Onnistumisiksi nousivat mm. lasten ja nuorten uuden oppiminen ja oivallukset, aidot kohtaamiset, yhdessä tekeminen, innostuneet oppilaat, sellaisten oppilaisen tavoittaminen, joita ei muuten tavoitettaisi, oppilaiden omat ideat, lasten ja nuorten lähtökohdat, syrjäisempien koulujen oppilaiden tavoittaminen, palaute oppilailta sekä oppilaiden sitoutuminen toimintaan. Onnistumiseksi koettiin myös yksinkertaisesti se, että toimintaa päästiin toteuttamaan haastavasta koronapandemiatilanteesta huolimatta.

Haasteita haastateltavat toivat esille teemoittain ja haastattelun loppuksi kysyttäessä esille nousi vielä seuraavia asioita. Suurin osa haastatelluista harrastustoimijoista koki, että käytännössä heiltä menee paljon aikaa harrastustuntien koordinointiin, mutta suuressa osassa tapauksia koordinaatiokuluja ei voinut laskuttaa. Tämä koettiin, jopa esteeksi harrastustoimijan osallistumiselle Harrastamisen Suomen mallin tuntien toteuttamiseen jatkossa. Varsinkin harrastusmallin alkuvaiheessa koordinointiin koettiin menevän paljon aikaa ja resursseja.

Haastatteluissa nousi esiin myös kysymys: mikä on harrastustoimijoiden rooli Harrastamisen Suomen mallissa? Toimivatko harrastustoimijat vain ohjaajien ja

opettajien välittäjinä, jolloin heillä ei ole koordinaatio- tai työantajavastuuta/velvollisuuksia vai onko harrastustoimijoilla myös koordinointi vastuuta, jolloin kokemus oli, että se täytyisi harrastustoimijoille myös kompensoida.

Osassa haastatteluista nousi esiin, että Harrastamisen Suomen mallin koordinointi yleensä haki vielä kunnassa muotoaan ja peruslinjaukset ovat vielä epäselvät. Tämä oli ymmärrettävää, kun kyseessä on mallin pilottivaihe. Koettiin myös, että harrastustoiminnan toteuttamiselle on kouluissa monta eri tapaa ja kanavaa, jotka luovat päällekkäisyyttä ja hämmennystä yhteistyötä tehdessä kuntien kanssa. Kunnissa toimi Harrastamisen Suomen mallin harrastustuntien lisäksi esimerkiksi kerhoja, harrastusiltapäivätoimintaa, elämys- ja kulttuuripolkuja.

Haasteeksi koettiin myös ohjaajien ja opettajien kulkeminen pienemmille paikkakunnille. Jatkossa, kun harrastustoimintaa on tarkoitus toteuttaa koko lukuvuosi, on ohjaajien ja opettajien kuljettava pitkiäkin matkoja joka viikko. Ohjaajien ja opettajien kunnan kiinteää harrastusopettajan palkka koettiin haasteelliseksi, koska (esimerkkitapauksessa 25e/h) ei kata toiminnan kuluja, jos ohjaajan tai opettajan palkka sivukuluineen lasketaan.

Ryhmän ohjauksellisia haasteita nousi myös esiin esimerkiksi oppilaiden jaksaminen suoraan koulupäivän jälkeen ilman taukoa tai välipalaa, oppilaiden keskittymiskyky myöhään iltapäivällä, avustajien saaminen tarvittaessa harrastustunneille, ryhmäkoko, oppilaiden erilaiset motivaatiot osallistua harrastustoimintaan sekä oppilaiden sitoutuminen maksuttomaan harrastamiseen.

Uhkana nähtiin myös, että maksuton toiminta vähentää oppilaita muusta harrastustoiminnasta. Toisaalta nähtiin myös, että matalankynnyksen toiminta voi toimia hyvänä väylänä löytää tavoitteellisemman harrastustoiminnan piiriin.

Haasteeksi koettiin myös yläasteikäisten ja myös ala-asteen viimeisten luokkien oppilaiden saaminen mukaan harrastustoimintaan. Useampi haastateltava

kertoi tarjonneensa harrastusmahdollisuuksia nuorille, mutta osallistujia ei tullut tarpeeksi toiminnan aloittamiseksi.

Pienemmillä paikkakunnilla koettiin haasteeksi koulukyytien järjestäminen niin, että lapsilla ja nuorilla on mahdollisuus osallistua harrastustunneille. Kevään 2021 avustushaussa kunnille lukuvuoden 2021–2022 harrastustuntien järjestämistä varten, tähän haasteeseen vastattiin ja koulukyytien kustannuksia pystyi kevään 2021 haun yhteydessä hyväksymään kuntien kulujen omavastuuosuuteen.

Koululaiskysely koettiin myös osaksi haasteelliseksi sekä raskaaksi lasten ja nuorten toteuttaa. Koululaiskyselyn harrastuslajien suuri määrä teki kyselyn täyttämisestä lapsille ja nuorille todella raskaan. Lisäksi osa haastatelluista toimijoista koki, että Koululaiskyselyyn mukaan otettuja harrastuksien nimeäminen on ollut ongelmallista. Koululaiskyselyyn on haastava saada mukaan kaikkia harrastusmahdollisuuksia, kun harrastaa voi melkein mitä vain.

Tukea harrastustoiminnan toteuttamiseen harrastustoimijat ovat saaneet omien verkostojensa kautta sekä koulujen rehtoreilta ja vastuopettajilta sekä kuntakoordinaattoreilta. Monet haastatelluista olivat tottuneet toimimaan omatoimisesta harrastusten tuottamisessa ja kokivat, että koordinointi vastuuta olisi voinut antaa enemmänkin kuntakoordinaattorille. Enemmän olisi toivottu selkeämpää koordinaatiovastuuta kuntien puolelta, resursseja toiminnan toteuttamiseen.

Haastatelluista harrastustoimijoista kaikki haluavat olla mukana Harrastamisen Suomen mallin toiminnassa jatkossakin ainakin jollain tavalla. Työ nähtiin tärkeäksi ja merkitykselliseksi lasten ja nuorten harrastusmahdollisuuksien lisäämiseksi.

Tulevaisuudessa toivottiin, että harrastusmalli saa mahdollisuuden vakiintua ja juurtua osaksi kouluympäristöä ja kehittyä. Toivottiin, että mallista tulee vakiintunut osa kokonaista koulupäivää ja se saavuttaa lapset ja nuoret kattavasti sekä että lapsilla ja nuorilla olisi mahdollisuus kokeilla uusia asioita.

Lapsilla ja nuorilla olisi mahdollisuus tehdä siinä omassa lähiympäristössä niitä omia kiinnostavia asioita.

Yksi haastateltavan kokemus oli, että kyseessä on hanke, joka kokeilun jälkeen tullaan ajamaan alas, ellei siitä tehdä lakisääteinen ja pakollinen osa koulun toimintaa. Tulevaisuus ajatuksissa nousi vahvasti esiin toive pitkäkestoisesta ja vakiintuvasta toiminnasta.

Haastattelun lopuksi esiin nousi vielä huoli siitä, että lasten ja nuorten parhaaksi tehtävistä ratkaisuista tulee poliittisia kysymyksiä ja hallituksen vaihtuessa jo kerran valmisteltu asia keksitään uudestaan. Kokemus oli, että tämä ei ole lasten ja nuorten edun mukaista. Se, että jokin harrastamisen tapa saadaan juurtumaan kouluihin, vaatii aikaa ja vasta pidemmän ajan päästä nähdään mitkä ovat todelliset vaikutukset.

Keskustelutilaisuudessa nousi esiin lisäksi halu luoda kouluihin ehdottamisen kulttuuria, jossa lapset ja nuoret voisivat jotain kanavaa ehdottaa omaan kouluunsa jotain harrastusmahdollisuutta. Esiin nousi myös jälleen haaste saada yläkouluikäiset mukaan harrastustoimintaan. Yläkouluikäisten mukaan saaminen koettiin olevan pitkäjänteistä työtä, johon tarvitaan lisää tietoa.

Toiminnan arvioinnissa keskityttiin haastatteluilla ja keskustelutilaisuudessa Harrastamisen Suomen mallin koordinoinnin arviointiin, jota oli toteutettu eritasoisesti eri kunnissa. Palautetta toiminnasta oli saatu pääasiassa havainnoimalla lasten ja nuorten toimintaa harrastetuntien aikana.

6.4 Yhteenveto tuloksista

Haastatteluista ja ryhmäkeskustelusta molemmissa nousi toiveeksi ja tulevaisuuden näkymäksi se, että Harrastamisen Suomen malli saisi mahdollisuuden juurtua ja kehittyä osaksi lasten ja nuorten koulupäivää näin mahdollisuuden kehittyä ja mahdollistaa pitkäjänteisempi työskentely lasten ja nuorten kanssa.

Harrastustoiminnan toteutus vaihteli kaikkien osa-alueiden osalta lajien tarpeiden ja vaatimusten mukaan, kuntakohtaisesti ja koulukohtaisesti. Harrastustoimijoiden rooli toiminnan toteutuksessa vaihteli myös tapauksen mukaan. Harrastustoimintaa toteutetaan kouluympäristössä ja Harrastamisen Suomen mallin pilottivaiheessa monella erilaisella tavalla.

Seuraavaan sanapilveen on kerätty sanoja, jotka haastatellut harrastustoimijat ja keskustelutilaisuuteen osallistuneet kuntien koordinaattorit nostivat keskiöön Harrastamisen Suomen mallista:

Sanapilvessä tärkeimmäksi teemaksi haastateltujen toimijoiden mielestä nousi Harrastamisen Suomen mallin harrastustoiminnan saavutettavuus. Muita useamman kerran mainittuja teemoja olivat harrastusmahdollisuuksien monipuolisuus ja tasapuolisuus.

7 Kehitysehdotuksia Harrastamisen Suomen malliin

Harrastamiseen kouluympäristössä ja Harrastamisen Suomen mallin yhteydessä on hyvin erilaisia toteutustapoja ja käytäntöjä, johtuen lajien

erilaisista tarpeista ja toteutustavoista, kuntien käytännöistä ja koulujen toimintatavoista. Harrastamisen Suomen mallin rakenteet ovat hyvin monitasoiset ja laajat (Kuvio 2, s.14). Yhtä kaikille sopivaa toimivaa toteutustapaa tuskin on mahdollista löytää, mutta selkeillä toteutuksen raameilla ja ohjeilla sekä tiedon ja toimivien toimintatapojen jakamisella voidaan varmasti helpottaa ja mahdollisesti myös löytää toimintaa selkeyttäviä raameja harrastustoiminnan toteutukseen kouluympäristössä. Harrastustoiminnan juurtuminen osaksi koulupäiviä vaatii pitkäjänteistä työtä ja yksinkertaisesti aikaa, jota toivottavasti Harrastamisen Suomen mallilla on mahdollisuus saada.

Toiminnan tavoitteita voisi kirkastaa ja tuoda esiin selkeämmin.

Harrastustoimijoiden toive on kuntien johdonmukainen koordinointiote sekä mahdollisesti yhteisten ohjenuorien löytyminen toteutukseen. Harrastamisen Suomen mallin yhteyspiste voisi koota oppaan verkkosivuilleen Harrastamisen Suomen mallin toteutukseen kunnille ja harrastustoimijoille. Tähän oppaaseen on tarpeen kerätä ohjeistuksia harrastustoiminnan tuottamiseen kouluympäristössä, koordinoinnin eri osa-alueista ja esitellä samassa yhteydessä esimerkkejä toimintatavoista.

Tiedonjakoon yleensä sekä perehdytykseen ja viestintään harrastustoimijoille olisi tarpeellista kiinnittää huomiota, kun kyseessä on uusi toimintamalli kaikille osapuolille. Sopimukset harrastustoiminnan toteutuksesta olisi tarpeellista tehdä huolellisesti, kattavasti ja kirjallisena. Perehdytyksessä on hyvä tulla selväksi se, mitkä ovat eri harrastustoimijoiden tehtävät ja vastualueet ja selkeyttää myös kuntien roolia harrastustoimintaa kouluympäristössä toteuttaessa. Olemassa olevien harrastustoimijoiden yhteistyöverkostojen hyödyntäminen ja tarvittaessa uusien luominen saattaa olla hyödyksi toimintaa toteuttaessa. Selkeytystä kaivataan myös siihen, mikä on harrastustoimijoiden rooli ja ovatko harrastustoimijat vain ohjaajien ja opettajien välittäjiä vai yhteistyökumppaneita vai vielä aktiivisemmin mukana koordinoinnin toteutuksessa. Tämä varmasti vaihtelee eri kuntien välillä ja sen täytyy olla joustavasti toteutettavissa eri kunnissa. Lapsille ja nuorille tällä ei ole merkitystä kuin sen vuoksi, että löytyy

innokkaita ja motivoituneita ohjaajia ja opettajia, jotka mahdollisesti sitoutuvat toimintaan pitkälläkin aikavälillä.

Harrastustoimintaa kouluympäristössä olisi hyvä pyrkiä kehittämään yhteistyössä kaikkien osapuolten kanssa ja kuulla aikakin lukuvuosittain toimijoiden kokemuksia ja kehitysehdotuksia sekä tietysti lasten ja nuorten kokemuksia toiminnasta. Keskiössä Harrastamisen Suomen mallissa on lasten ja nuorten kuuleminen ja heidän toiveensa harrastuksista koulussa. Tätä ei voi liikaa korostaa ja muistuttaa, että kaiken toiminnan lähtökohtana on luoda mieleisiä ja maksuttomia harrastusmahdollisuuksia koulupäivän yhteyteen lapsille ja nuorille. Kaiken toiminnan pitäisi siis tähdätä siihen, että lasten ja nuorten olisi mahdollisimman helppo ja mutkaton löytää mieleisten harrastusten pariin.

Lasten ja nuorten toiveita on muutaman syksyn ajan kuultu opetus- ja kulttuuriministeriön toteuttamalla Koululaiskyselyllä, joka koostuu tällä hetkellä pitkästä listasta harrastuslajeja, joista lapset ja nuoret voivat valita mieleisäänsä. Harrastuslajien listauksessa on omat haasteensa: listaan saadaan vain osa mahdollisista lajeista ja listasta tulee helposti hankalasti lähestyttävän pitkä. Koululaiskyselyä voisi kehittää suuntaan, jossa tarkoitus olisi selvittää enemmänkin lasten ja nuorten kiinnostusten kohteita kuin kiinnostusta yksittäisiin lajeihin, joista lapsilla ja nuorilla ei välttämättä ole mitään kokemusta. Harrastamisesta motivoituminen kumpuaa usein omista mielenkiinnon kohteista. Koululaiskyselyn voisi rakentaa niin, että kysymykset koskisivat kiinnostuksen kohteita useammalta eri kantilta ja tulokseksi lapsi tai nuori voisi saada mahdollisesti hänelle sopivia harrastuksia, joita kokeilla. Lasten ja nuorten kiinnostuksen kohteiden selvittämisestä voisi olla laajempi hyöty kuin pelkästään harrastustoiminnan toteuttamisen suunta. Kuntia voisi näiden tulosten perusteella kannustaa toteuttamaan tarkempia kunta- ja koulukohtaisia kyselyitä mielekkäistä harrastuslajeista. Koululaiskyselyn täyttämisen yhteydessä olisi myös hyvä hetki lyhyelle avaukselle esimerkiksi videolla, siitä mitä harrastaminen on ja mitä se voi olla.

Harrastamisen Suomen mallin kehitystyö ja juurtuminen vie aikaa ja perehdytyksellä sekä tiedon jakamisella on merkittävä rooli mallin juurtumiselle. Pitkäjänteistä perehdytystä ja tiedonjakamista monella tasolla tarvitaan vielä pitkään ja toiminnan arviointia ja kehitystyötä tarvitaan jatkuvasti. Harrastamisen Suomen mallin yhteyspiste on jo osin vastannut kokoamalla hyviä käytäntöjä ja järjestämällä toiminnassa mukana oleville tilaisuuksia, joissa tietoa on jaettu. Toimijoiden huolena on myös, että malli ei vakiinnu. (Viitala & Jylhä 2019, 7)

Haastattelun ja keskustelutilaisuuden pohjalta tuntuma on, että uuden harrastamisen mallin myötä ei ole lähdetty kovin rohkeasti kokeilemaan uusia toimintamalleja ja toteutustapoja. Lasten ja varsinkin nuorten toiveeksi Koululaiskyselyssä on noussut omaehtoinen harrastaminen ja tähän olisi syytä panosta. On tärkeää kannustaa kuntia kokeilemaan erilaisia mahdollisia toteutustapoja omaehtoiseen harrastamiseen ja myös kokeilla yhteistyötä uusien toimijoiden ja toimintatapojen kautta. Näin saadaan kokemuksia ja toimivia esimerkkejä omaehtoisesta harrastusten toteuttamisesta.

Harrastustoimijoiden toiveeksi nousi heidän roolinsa selkiyttäminen Harrastamisen Suomen mallin toteutuksessa. Monet harrastustoimijat ovat tehneet pitkään yhteistyötä ja toteuttaneet erilaisia hankkeita harrastusmahdollisuuksien lisäämiseksi kouluympäristöissä. Harrastamisen Suomen mallissa koordinoinnin päävastuu on kunnilla. Harrastustoimijoiden toiveeksi nousikin kuntien selkeä ja hyvä koordinoitote.

Haastatteluissa ja keskustelutilaisuudessa nousi huoleksi, että tarjotut harrastusmahdollisuudet eivät tavoita lapsia ja nuoria, jotka eivät muuten ole harrastusten parissa ja koulupäivän yhteydessä oleviin harrastusmahdollisuuksiin löytävät oppilaat, jotka ovat muutenkin aktiivisia harrastajia. Harrastamisen Suomen malli on tarkoitettu kaikille lapsille ja nuorille. Tavoitteena on lasten ja nuorten hyvinvoinnin lisääminen, joten etsivään harrastustyöhön ja yhteistyöhön kuntien eri toimijoiden kesken tulisi kiinnittää huomiota. Samaan aikaan olisi hyvä muistaa, että kaikkien ei ole pakko harrastaa ja harrastaa voivat kaikki omalla tavallaan.

8 Pohdinta

Harrastamisen Suomen mallin kehitys ottaa vasta ensi askeliaan, ja ajat ovat olleet toteutuksen aloitukselle haastavat koronapandemian takia. Toiveeksi nousi monelta taholta pitkäkestoinen ja jatkuva harrastamisen malli kouluympäristöön, joka saa mahdollisuuden kehittyä ja juurtua osaksi lasten ja nuorten koulupäivää. Koen, että lasten ja nuorten etu ei ole, että joka hallituskaudella tuodaan uusi hanke tai malli harrastusmahdollisuuksien parantamiseksi, vaan jollekin lasten ja nuorten harrastamisenmallille, oli se sitten Harrastamisen Suomen malli tai joku muu, olisi tarpeen antaa aikaa kehittyä ja juurtua. Matalankynnyksen harrastusmahdollisuuksien lisääminen kouluympäristössä on todella tärkeää ja arvokasta. Harrastamisen Suomen mallilla on mielestäni edellytykset pitkäjänteisen työn tuloksena juurtua osaksi koulupäivää ja näin lisätä lasten ja nuorten hyvinvointia.

Tämän opinnäytetyön rajaus on kulttuuriharrastustoimijoiden Harrastamisen Suomen mallin toteutus kouluissa, ja kehitysehdotukset pyrkivät keskittymään siihen, miten Harrastamisen Suomen mallin rakenteet voisivat tukea kulttuuriharrastustoimijoiden toimimista kouluympäristössä Harrastamisen Suomen mallia toteuttaessa. Katsontakanta on hyvin käytännönläheinen ja haastateltuja harrastustoimijoita oli vain 11, vaikka rakenteet ovat monitasoiset (Kuvio 2, s. 14) ja hyvin laajat. Tämä on tuonut omat haasteensa kehitystyöntoteutukseen ja aiheen rajaamiseen sekä tulosten tulkintaan.

Opinnäytetyön prosessi on ollut kiinnostava ja monivaiheinen. Harrastamisen Suomen malli on kehittynyt eteenpäin koko ajan opinnäytetyön aikana ja uutta tietoa on tullut ja tulee jatkuvasti. Viimeksi eilen Helsingin Sanomissa julkaistiin tieto, että Harrastamisen Suomen mallista harkitaan kirjausta lakiin mallin jatkon varmistamiseksi (Helsingin Sanomat, 6.11.2021).

Koen opinnäytetyön käytännönläheisen lähestymisen aiheeseen samaan aikaan kiinnostavana ja haasteena. Kulttuuriharrastustoimijoiden haastattelut olivat antoisin osa prosessia, kun sain kuulla muiden toimijoiden ajatuksia

harrastustoiminnan toteutukseen kouluympäristössä. Samalla käytännön läheinen lähestyminen oli haasteena, kun kehitysehdotukset kohdentuivat mallin rakenteisiin. Jos aloittaisin opinnäytetyön nyt alusta, pyrkisin rajaamaan ja selkiyttämään aihetta vielä tarkemmin prosessin alkuvaiheessa.

Harrastamisen Suomen mallilta on paljon odotuksia ja nähtäväksi jää saako malli kehittyä pitkäjänteisesti osaksi kouluympäristöä. Harrastamisen Suomen mallin rakenteet on oltava hyvin joustavat, koska kunnat toimivat hyvin erilaisissa ympäristöissä ja harrastuslajeilla on hyvin erilaisia tarpeita ja kuitenkin olisi hyvä, että yhteiset rakenteen toisivat toimintaan selkeyttä. Harrastamisen Suomen mallia kehittäessä kirkkaana mielessä pitäisi pitää, että lapset ja nuoret pysyy keskiössä kaikessa tekemisessä.

Lähteet

Haanpää, L. 2019, Harrastustakuu: Yhdenvertaisuuden asialla, Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, Vantaa. Saatavana osoitteesta: https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/harrastustakuu_digi_final.pdf

Harrastusviikko
Verkkosivusto. Saatava osoitteesta:
<https://harrastusviikko.fi> Luettu 19.10.2021.

Helsingin Sanomat, 6.11.2021
Uutissuomalainen: Harrastamisen Suomen mallista harkitaan kirjausta lakiin

Kalmari M. 2020 Islannin malli
Verkkosivusto. Saatavana osoitteesta:
https://www.turku.fi/sites/default/files/atoms/files/islannin_malli.pdf
Luettu 19.10.2021.

Kananen J., 2014
Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä: miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä.

Kenttälä M. & Suomu K. (toim.) 2005
Koulu harrastuspaikkana. Mannerheimin Lastensuojeluliitto ja Kerhokeskus – koulutyöntuki. Helsinki: Libris Oy

OKM, Minedu, Harrastamisen Suomen malli
Verkkosivusto. Saatavana osoitteesta:
<https://minedu.fi/suomen-malli> Luettu 19.10.2021.

OKM, Harrastamisen Suomen mallin webinaari 17.02.2021. Kohti mallikasta toteutusta – kokemuksia Harrastamisen Suomen mallin pilotista ja eväitä kevään hakuun. Helsinki

OKM, Minedu, Opetus ja kulttuuriministeriö
Verkkosivusto. Saatavana osoitteesta:
<https://minedu.fi/tehtavat-ja-tavoitteet> Luettu 19.10.2021.

OKM 2016
Yhdenvertaiset mahdollisuudet harrastaa – painopisteenä harrastamisen hinta
Verkkosivusto. Saatavana osoitteesta:
<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75186/okm19.pdf>
Luettu 19.10.2021

OKM 2017
Jokaiselle lapselle ja nuorelle mahdollisuus mieleiseen harrastukseen - työryhmän raportti.
Verkkosivusto. Saatavana osoitteesta:

https://minedu.fi/documents/1410845/4449678/Jokaiselle+lapselle+ja+nuorelle+mahdollisuus+mieleiseen+harrastukseen_raportti.pdf/50642077-c9ac-4687-b591-fddfae1246a0 Luettu 19.10.2021

OKM, 2019, Harrastamisen strategia
Verkkosivusto. Saatavana osoitteesta:

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161382/okm_7_2019_Harrastamisen%20strategia.pdf?sequence=1&isAllowed=y Luettu 19.10.2021

OKM, 2019

Valtakunnallinen harrastustunti-malli – Harrastuksen kouluihin lasten ja nuorten toiveet toteuttaen, Helsinki

OKM 2020,

Koululaiskysely 2020: Tyttöjä kiinnostavat kuvataide, ruuanlaitto ja eläinharrastukset – poikia mopot, peli, parkour ja jalkapallo

Verkkosivusto. Saatavana osoitteesta:

<https://valtioneuvosto.fi/-/1410845/tyttoja-kiinnostavat-kuvataide-ruuanlaitto-ja-elainharrastukset-poikia-mopot-pelit-parkour-ja-jalkapallo> Luettu 19.10.2021

OPH 2014

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet

Verkkosivusto. Saatavana osoitteesta:

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/perusopetuksen-opetussuunnitelman-perusteet> Luettu 19.10.2021

Perusopetuslaki 628/1998

Verkkosivusto. Saatavana osoitteesta:

<https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628> Luettu 19.10.2021

Ranto E., 2020

Opetus- ja kulttuuriministeriön webinaari Harrastamisen Suomen mallista.

Puheenvuoro 8.10.2020. Helsinki.

Saarikko, A 2020

Opetus- ja kulttuuriministeriön webinaari Harrastamisen Suomen mallista.

Puheenvuoro 8.10.2020. Helsinki

Suomen Olympiakomitea, 2019

Matalan kynnyksen kerho- ja harrastustoiminnan rahoitusopas 2019

Verkkosivusto. Saatavana osoitteesta:

<https://docplayer.fi/124867771-Matalan-kynnyksen-kerho-ja-harrastustoiminnan.html> Luettu 19.10.2021

Viitala R. & Jylhä E. 2019. Johtaminen: keskeiset käsitteet, teoriat ja trendit. Helsinki.

Aineistolähteitä

Harrastamisesta hyvinvointia – vaikutusperusteinen malli koulupäivän yhteydessä järjestettävään harrastustoimintaan Vesilahdessa, Alamäki O. ja Tukia J. 2021, Haaga-Helia
Verkkosivusto. Saatavana osoitteesta:
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/495293/Alamaki_Olli%2C%20Tukia_Juho.pdf?sequence=2&isAllowed=y Luettu 30.10.2021

Harrastamisen Suomen mallin -yhteyspiste
Verkkosivusto. Saatavana osoitteesta:
<https://harrastamisensuomenmalli.fi> Luettu 30.10.2021

Höntsä – silta eteenpäin! -hanke 2018–2020
Metropolia, Pyky R. ja Luoma U-M.
Verkkosivusto. Saatavana osoitteesta:
<https://www.hontsaopas.fi> Luettu 30.10.2021

Kenttälä M. & Kesler M., 2009
Kerhotoiminta – osa kehittyvää ja hyvinvoivaa koulua. Kerhokeskus – koulutyön tuki ry. Helsinki.

Kerhotoiminnan laatu – hyvästä kerhosta osallistuvaan ja hyvinvoivaa kouluun
Karhuvirta T. ja Kuusisto R., 2020
Verkkosivusto. Saatavana osoitteesta:
<https://opinkirjo.fi/materiaalit/kerhotoiminnan-laatu-hyvasta-kerhosta-osallistuvaan-ja-hyvinvoivaan-kouluun/> Luettu 30.10.2021

Kerhotoiminta – osa kehittyvää ja hyvinvoivaa koulua
Kesler M. ja Kenttälä M., 2020
Verkkosivusto. Saatavana osoitteesta:
<https://metropolia.finna.fi/Record/aoe.1076> Luettu 30.10.2021

Lasten ja nuorten harrastamisen yhdenvertaiset mahdollisuudet Suomessa
Nuorisotutkimusseura, 2018–2019
Verkkosivusto. Saatavana osoitteesta:
<https://www.nuorisotutkimusseura.fi/hankkeet/harrastamisen-yhdenvertaiset-mahdollisuudet> Luettu 30.10.2021

Liikkuvakoulu -ohjelma kuntayhteistyön näkökulmasta
Kuurre T., 2017
Verkkosivusto. Saatavana osoitteesta:
https://liikkuvakoulu.fi/sites/default/files/kuure_liikkuva_koulu_ohjelma_kuntayhteistyon_nakokulmasta.pdf Luettu 30.10.2021

Millaiseksi koulu koetaan?: koulukokemuksia Liikkuva koulu- hankkeesta kouluissa
Ingerttilä M. ja Jokikokki K., 2012,
Verkkosivusto. Saatavana osoitteesta:
<https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/37709> Luettu 30.10.2021

Oikeus Liikkua – Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2018

Hakanen T., Mykkyniemi S. ja Salasuo M., 2018

Verkkosivusto. Saatavana osoitteesta:

<https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2019/02/Lasten-ja-nuorten-vapaa-aikatutkimus-Oikeus-liikkua.-Verkojulkaisu.pdf> Luettu 30.10.2021

Opas kerho- ja harrastustoiminnan järjestämiseen kouluissa

Olympiakomitea 2018

Verkkosivusto. Saatavana osoitteesta:

https://www.olympiakomitea.fi/uploads/2018/03/kerho_kayntiin-opas_2018_olympiakomitea.pdf Luettu 30.10.2021

Taide ja kulttuuri osaksi koululaisten päivää

Niilo Mäki Instituutti: Määttä S., Korpivaara P. ja Palmu I., 2018

Verkkosivusto. Saatavana osoitteesta:

<https://www.nmi.fi/wp-content/uploads/2019/01/karkihanke-raportti.pdf>
Luettu 30.10.2021

Liitteet

Harrastamisen Suomen mallin aikataulu

2016–2018

Juha Sipilän hallituksen laaja kärkihanke ”Parannetaan taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta”, jossa edistettiin lasten ja nuorten taide- ja kulttuuriharrastus mahdollisuuksia koulupäivän yhteydessä.

25.11.2019 – 15.4.2020

Opetus- ja Kulttuuriministeriön Suomen malli -hanke, jonka tavoitteena on edistää maksuttomia harrastusmahdollisuuksia koulupäivän yhteydessä.

5.3.2020

Kuulemistilaisuus Suomen malli -hankkeesta sidosryhmille.

8.6.2020

Suomen malli -hankkeen esitys julkaistiin.

30.10.-10.11.2020

Koululaiskysely 2020, jossa selvitettiin lasten ja nuorten toiveita harrastuksia koskien, toteutettiin valtakunnallisesti.

2. - 6.11.2020

Valtakunnallinen harrastusviikko kouluissa virtuaalisesti.

20.11.2020

Koululaiskyselyn 2020 väliaikaiset tulokset.

3.11.- 2.12.2020

Ensimmäinen erityisavustuksen haku kunnille Harrastamisen Suomen mallin toteuttamiseen kevätlukukaudella 2021.

17.12.2020

Koululaiskysely 2020 ensimmäiset tulokset julkaistiin.

Alkuvuodesta 2021

Mallin mukainen harrastustoiminta alkaa pilotti kunnissa.

Maaliskuu 2021

Toinen erityisavustuksen haku kunnille Harrastamisen Suomen mallin toteuttamiseen lukuvuonna 2021–2022.

Haastattelurunko kulttuuriharrastustoimijat

1. Taustatietoa

- 1.1. Kuka olet ja taustasi, roolisi organisaatiossasi?
- 1.2. Mitä kulttuurialan toimijaa/organisaatiota edustat ja kerro lyhyesti perustoiminnastanne?
- 1.3. Minkä kunnan/kuntien alueella toimintaa on?
- 1.4. Toteutitteko harrastustoimintaa kouluissa ennen Harrastamisen Suomen mallia? Minkälaista ja miten?
- 1.5. Onko teillä rakentunut tai tarkentunut toimintamalli tai – ajatus harrastustoiminnan toteuttamiseksi kouluilla? Minkälainen? Miten kuvailisit toimintamallia? /Jos ei niin olisiko sellaiselle tarvetta?

2. Harrastamisen Suomen mallin koordinointi

- 2.1. Miten olette päätyneet mukaan toteuttamaan harrastamisen Suomen mallia?
- 2.2. Mitkä olivat ne syyt, miksi halusitte mukaan/hakeuduite toteuttamaan harrastamisen Suomen mallia?
- 2.3. Mitä odotuksia teillä oli tai on Harrastamisen Suomen mallista?
- 2.4. Onko toimialueenne kunnassa/kunnissa harrastamisen Suomen mallin yhteyshenkilöä?
- 2.5. Kenen kanssa harrastustoiminnasta on sovittu?
- 2.6. Onko teillä kirjallinen sopimus yhteistyöstä Harrastamisen Suomen mallia toteuttaessa ja mitä osa-alueita sopimuksessa on määritelty?

- 2.7. Onko kunnassa luotu jonkinlainen yhteistyöverkosto Harrastamisen Suomen mallin toteutukseen?
- 2.8. Minkälainen verkosto ja ketä siihen kuuluu?
- 2.9. Jos ei, niin olisiko verkostolle tarvetta?
- 2.10. Mitä verkostolta toivoisit?
- 2.11. Kuka/ketkä ovat määritelleet harrastustoiminnan lähtökohdat ja tavoitteet? Toimija itse, kunta vai yhteistyössä?
 - 2.11.1. ikä, ryhmän koko, kelle kaikille tarjolla?
- 2.12. Miten Harrastamisen Suomen mallin tavoitteita ja lähtökohtia on otettu huomioon ja tuotu esiin harrastustoimintaa suunniteltaessa?
 - 2.12.1. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin lisääminen
 - 2.12.2. Lasten ja nuorten kuuleminen ja toiveet
 - 2.12.3. Etsivä harrastustyö
 - 2.12.4. Erityisryhmät
- 2.13. Miten niitä voitaisiin ottaa vielä enemmän huomioon?

3. Toteutus tällä hetkellä

- 3.1. Minkälaista harrastustoimintaa kouluilla toteutate tälle hetkellä?
- 3.2. Kuinka monta ryhmää viikossa ja kuinka monessa koulussa?
- 3.3. Kuinka monta kertaa harrastustoimintaa pidetään viikossa ja lukuvuodessa?
- 3.4. Kuinka monta oppilasta suunnilleen mukana teidän järjestämässä toiminnassa?
- 3.5. Kuinka monta oppilasta yhdessä ryhmässä on suunnilleen?
- 3.6. Oppilaiden ikäjakauma?
- 3.7. Onko tietoa, miten oppilaat löytävät mukaan/valitaan

toimintaan? Onko jotain erityisehtoja tai etsivää harrastustoimintaa yhteistyössä koulujen opettajien/kuraattorien/muiden kanssa?

- 3.8. Miten kuvailisit, että harrastustoiminta ja sen laatu eroaa muusta järjestämästänne harrastustoiminnasta vai eroaako mitenkään?
- 3.9. Miten kuvailisit oppilaiden sitoutumista toimintaan?
- 3.10. Miten toiminnan jatkuvuus on otettu huomioon toimintaa suunniteltaessa ja toteuttaessa?

4. Ohjaajat/opettajat

- 4.1. Ketkä ohjaajina/opettajina toimivat ja heidän koulutustaustansa?
- 4.2. Mille taholle ohjaajilla/opettajilla on työsuhde tai sopimus harrastustuntien pitämisestä?
- 4.3. Onko ohjaajien rikosrekisteriote katsottu ja kenen toimesta?
- 4.4. Mihin ohjaajien/opettajien palkka/palkkio perustuu?
- 4.5. Kuka ja miten ohjaajat on perehdytetty ja miltä osa-alueilta? Käytännön asiat, Harrastamisen Suomen mallin lähtökohdat yms.
- 4.6. Kuka on ohjaajan/opettajan yhteyshenkilö toiminnassa koulussa/kunnassa?
- 4.7. Voitaasiinko perehdytystä kehittää jollain tavalla jollain tasolla?

5. Tila ja aika

- 5.1. Kuka koordinoi ja on vastuussa tilojen käytöstä?
- 5.2. Miten tilojen käyttöä voitaisiin koordinoida? Toiveita ja ajatuksia?
- 5.3. Miten ja kuka harrastustoiminnan toiminnan aikataulut määrittelevät?

- 5.4. Voitteko itse vaikuttaa aikatauluihin ja kuinka paljon?
- 5.5. Miten aikataulut olisi hyvä sopia?

6. Materiaalit ja välineet

- 6.1. Kuka vastaa tarvittavien välineiden ja materiaalien hankinnoista?
- 6.2. Kenen vastuulla hankitut materiaalit ja välineet ovat?
- 6.3. Kenen materiaalien ja välineiden käytöstä ja hankinnoista tulisi vastata?

7. Tiedotus

- 7.1. Kuka on vastuussa harrastustoiminnan tiedotuksesta?
- 7.2. Tiedätkö miten ja kenelle harrastusmahdollisuuksista on tiedotettu?
- 7.3. Tiedotatko itse ryhmässä olevia oppilaita? Miten?
- 7.4. Onko kouluissa ollut esittelytunti tyyppistä toimintaa?
- 7.5. Kuka tiedotusta voisi tehdä?
- 7.6. Miten tiedotusta voitaisiin kehittää?

8. Vastuu ja vakuutukset

- 8.1. Kuka on vastuussa oppilaista harrastustuntien aikana?
- 8.2. Kenen vakuutuksen alaisiksi oppilaat kuuluvat tuntien aikana? Entä ohjaajat/opettajat?
- 8.3. Miten vastuuta voitaisiin selkiyttää ja jakaa?

9. Arviointi

- 9.1. Miten toimintaa arvioidaan ja kehitetään?
- 9.2. Pyydetäänkö toiminnasta palautetta ja keneltä ja minkälaista?
- 9.3. Miten palautetta hyödynnetään?

- 9.4. Miten toiminnan arviointia voitaisiin kehittää ja toteuttaa?

10. Lopuksi (kokemukset ja tulevaisuus)

- 10.1. Minkälaisia onnistumisia harrastustoimintaa kouluissa toteuttaessa on tullut?
- 10.2. Miten näitä kokemuksia onnistumisista voitaisiin hyödyntää muuallakin?
- 10.3. Minkälaisia haasteita ja kehityskohtia tulee mieleen harrastustoimintaa kouluissa toteuttaessa?
- 10.4. Miten näitä haasteita voitaisiin ratkoa?
- 10.5. Minkälaista tukea olette saaneet kouluuyhteistyöhön ja mistä?
- 10.6. Minkälaista tukea olisitte kaivanneet?
- 10.7. Mitkä asian/asiat nostaisit keskiöön harrastamisen Suomen mallissa tai harrastustoiminnan toteuttamisesta kouluissa?
- 10.8. Onko todennäköistä, että olette tulevaisuudessakin mukana toteuttamassa Harrastamisen Suomen mallia?
- 10.9. Minkälaisia suunnitelmia teillä/teidän organisaatiossanne koskien Harrastamisen Suomen mallia ja harrastamista kouluympäristössä?
- 10.10. Minkälaisena näette Harrastamisen Suomen mallin tulevaisuudessa 5–10 v. päästä?
- 10.11. Onko vielä jotain mitä haluaisit sanoa aiheeseen liittyen?